DIMITRIE GĂLĂTESCU, UN AUTOR BUCOVINEAN NECUNOSCUT ŞI MANUSCRISUL LUCRĂRII SALE ÎNCHINATE SATULUI OSTRIȚA (III)

VASILE I. SCHIPOR

Dimitrie Gălătescu, ein unbekannter Bukowiner Schriftsteller und das Manuskript seines dem Dorf Ostrița gewidmeten Werkes (III)

(*Zusammenfassung*)•

Dimitrie Gălătescus Werk, *Drumuri pe zăpadă. Consemnări* [Wege im Schnee. Aufzeichnungen] ist für die Bukowiner Kulturgeschichte besonders durch das erste Kapitel interessant: es handelt sich um den ersten Versuch, die Ortschaft Ostrița aus der Czernowitzer Region monographisch darzustellen, die aufgrund der Bestimmungen des Ribbentrop-Molotov Paktes vom 23. August 1939 ausserhalb der Staatsgrenzen Rumäniens geblieben ist.

Die dem interessierten Leser hier angebotene Vielfalt der Informationen bezieht sich auf folgende Bereiche: Lokalgeschichte, Entwicklung der Ortschaft im Laufe der Zeit, Kleintoponymie, Namenforschung, traditionelle Bauernwirtschaft, Landwirtschaft, Viehzucht, Hausindustrie, traditionelle Küche, einheimische Volkstracht, ehemaliges Familienleben und Familienwerte, die damals innerhalb dieser Bukowiner Ortschaft gepflegt waren, Traditionen und Bräuche, Hauptereignisse im Leben des Menschen (Hochzeit, Beerdigung) oder des Jahres, auch mit religiöser Bedeutung (Verkündigung, St. Georg-Fest, Ostern, Mariä Himmelfahrt, Weihnachten, Neujahr, Dreikönigsfest), gemeinsame Bauernarbeiten, Kirchweihfest in Ostrița, literarische Volkskunde. Wertvoll für die Erforschung der Bukowiner Mundart ist auch das vom Verfasser zusammengestellte Glossar.

Das hier veröffentlichte Unterkapitel behandelt die Hochzeit, die gleichermassen als Ereignis und Zeremoniell in ihrer ganzen Komplexität dargestellt wird, sowie alle Jahresfeste aus Ostrița, ein Dorf am Pruthtal in der Bukowina.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Institutionen des traditionellen Bukowiner Dorfes, Hochzeitzeremoniell, Werte der traditionellen Familie und des Dorflebens, Volksfeste, Traditionen und Gebräuche mit uralten Bedeutungen.

• Traducere: Ştefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei XIX, 1 (38), p. 175–204, Bucureşti, 2012

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

5. Nunt[a] la Ostrița

Nunta la ostriceni, ca, de altfel, la toți sătenii din împrejurimi, însemna de fapt căsătoria unui flăcău cu o fată de „sama" lui, adică „potrivită", din multe puncte de vedere, în scopul formării unei familii, care să aducă pe lume copii sănătoşi şi frumoşi, să poarte şi să ducă mai departe numele de familie şi pe cel de botez, să moştenească pământul şi gospodăria, să poarte grija bătrânilor până şi după îngropăciune, păstrând cu sfințenie tradiția, datinile şi obiceiurile străbune[1].

Nunta însemna însăşi căsătoria pentru că se îndeplinea în aceeaşi zi cu cununia religioasă, la biserică, săvârşită de preotul satului, care [a avut mult timp în Bucovina], singur, calitatea de ofițer al stării civile[2].

Nunta nu era numai treaba tinerilor care se cununau, căsătoria desăvârşindu-se prin punerea pe cap a „cununilor" de către preot, ci preocupa în mod deosebit întregul sat, întreaga obşte.

Obştei săteşti nu-i era indiferentă cununia tinerilor şi [de aceea] urmărea cu foarte mare atenție respectarea întocmai a tuturor regulilor tradiționale, neîncuviințând în acest sens nicio încălcare.

Apropierea între cei doi [tineri], care creşteau cu dorința interioară de a „se lua", era văzută, observată şi urmărită cu mare atenție cu mult timp înainte de a se întâmpla, obştea sătească judecând bine, deseori prea sever, în tot ceea ce este bine, precum şi [în] ceea ce „nu se potriveşte" la tinerii ce-şi făureau viitorul împreună, în gând şi dor.

De cele mai multe ori, scopul material era principala țintă urmărită, apropierea şi unirea pământului de lucru, casa şi zestrea fetei, hărnicia şi cinstea tinerilor şi a familiilor lor.

Poziția socială a părinților şi înaintaşilor tinerilor, cinstea şi omenia lor, cunoscute de obşte, trecutul nepătat al străbunilor, de multe ori şi simțămintele religioase ale înaintaşilor, constituiau cele mai importante criterii de judecare a situației pentru noua familie ce urma să se formeze în vatra satului.

Obştea şi bătrânii satului nu încuviințau, oricum, or[i]ce cununie, iar cele [săvârşite] fără „binecuvântarea" lor erau [considerate] ruşinoase şi blestemate.

Bătrânii nu încuviințau cununia între neamuri, fie ele cât de îndepărtate, spunând că asemenea împreunări dau copii nesănătoşi, mai întâi că ar fi mare păcat, apoi, din această cauză, copiii fiind blestemați, rămân schilozi, muți, surzi şi

[1] [Pentru întreaga problematică, vezi aici, în primul rând, o lucrare fundamentală: S. Fl. Marian, *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ*, Ediție critică de Teofil Teaha, Ioan Şerb, Ioan Ilişiu, Text stabilit de Teofil Teaha, Bucureşti, Editura Grai şi suflet – Cultura națională, 1995.]

[2] [*Condicile mitricale* sau *Protocoalele de mitrice*, în număr de trei – *Protocolul născuților, Protocolul cununaților* şi *Protocolul morților* – se introduc în Bucovina prin *Patentul împărătesc* din 20 februarie 1784, începând cu 1 mai 1784. La început, acestea se țin pe foi lineate de către preot, iar din 1801 se tipăr din Bucovina de către preoți până

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

de ruşinea satului. Ca să nu li se înstrăineze pământul, ca să nu li se piardă „sămânța"[3], multe familii înrudite mai departe, la care legea le-ar fi dat voie, ar fi dorit căsătoria între tinerii lor, dar obştea se opunea cu înverşunare şi [acestea] nu se făceau.

Nici la vârstă, obştea nu admitea nicio încălcare peste vârsta socotită cea mai potrivită la căsătoria unui flăcău cu o fată, vârsta tradițională: de peste 16 ani fata şi [de] peste 18 ani şi, mai mult, flăcăul: în principal, fata era socotită „coaptă", pe la 18 ani, iar feciorul după ce a făcut armata, la lăsare[a] la vatră, adică pe la 23–24 [de] ani.

Nici cu diferența mare de vârstă, mai mult de 5–6 ani fata mai mică decât feciorul, satul nu privea cu ochi buni căsătoria şi, în niciun caz, căsătoria unui fecior mai mic cu o fată mai mare nu putea fi admisă şi [faptul acesta] ar fi rămas pentru totdeauna în „gura satului".

Raritați erau căsătoriile îngăduite în sat la cazuri deosebite, cum era dorința unei mame, înainte de moarte, să-şi vadă fata măritată, nevoia unui tată văduv care, nevoind a se mai însura, dorea o noră harnică în casă, de ajutor în familie şi gospodărie, fără însă a se admite încălcări prea mari ori ruşinoase, mai ales sub vârsta maturității.

Obiceiul, devenit tradiție, era căsătoria de sat, amândoi [tinerii] fiind din Ostrița, pentru a nu se înstrăina de vatra satului nici pământul, dar nici fata, care era considerată fiica satului, botezată, crescută şi formată de săteni, jucată de ostriceni.

Obştea nu recunoştea demnă convieţuirea unui bărbat cu o femeie decât cea consfințită prin nuntă, căsătorie [considerată] obişnuită, şi condamna, sub blestem, or[i]ce altă „viață"[4].

Strigoii, stafiile, duhurile rele şi vedeniile, copii[i] nereuşiți, gârbovi, muți şi surzi, toate aceste creaturi de basm erau puse pe socoteala încălcărilor ruşinoase ale principiilor şi regulilor moralei căsătoriilor. Erau blesteme asupra satului de la Puterea de Sus.

Băiatul ajuns la vârstă, bine format şi sănătos, cunoscut şi de la munca câmpului, gata a ajunge flăcău, ca şi fata, trecută de copilă, trebuiau prezentați satului ca atare, gata de horă, ba poate şi de căsătorie; această prezentare la „lume", această trecere a pragului tinereții, se făcea la văzul lumii, în ziua de Iordan, de sărbătoarea sfințirii apelor, 6 ianuarie, când, în curtea bisericii, flăcăii şi fetele scoteau toată prosesia şi icoanele la sfințirea aghiazmei [celei mari][5].

Îmbrăcați şi încălțați în totul nou, cu mult timp înainte pregătiți, bă[i]eții şi [copilele] care doreau să fie recunoscuți drept flăcăi, băietani şi fete, se prezentau la această sărbătoare în cea mai frumoasă îmbrăcăminte şi rezistau, cu mare curaj, gerului mare din această zi, pentru a fi admişi a trece pragul la tinerețe.

[3] Seminția.

[4] Concubinajul.

[5] [Vezi şi Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an. Dicționar*, Bucureşti, Editura Fundației Cultur... *...porului român*, Bucureşti, Editur...

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

Ziua se continua cu ieşirea la joc, la hora unde puneau piciorul pentru prima dată, după ce plăteau „cinstea" flăcăilor, care le „strigau" la joc şi le jucau, iar tinerilor, nou-deveniţi flăcăi, li se dădea fata cu care să joace, ca să-i înveţe mă[i]estria jocului.

Nici scripcarii nu rămâneau „necinstiţi", a doua zi, de Sf. Ion, când tinerii flăcăi şi fete, de o zi în horă, adunau suma cu care „casâriul"[6] cinstea cu holercă flăcăii şi muzicanţii.

Numai după trecerea acestui prag, după intrarea în rândul flăcăilor şi fetelor, tinerii puteau să se gândească şi mai departe, să-şi facă planuri de măritiş şi însurătoare.

Nunta, căsătoria dintre tineri, era minuţios gândită şi socotită, încă [de] cu mult timp înainte, de către părinţii flăcăului şi ai fetei. De la cunoaşterea şi dorinţa tinerilor de „a se lua" şi până la îndeplinirea dorinţei lor, era o cale foarte lungă şi anevoioasă. Se punea problema poziţiei sociale a părinţilor, faima şi reputaţia de care se bucurau, cinstea şi chiar gândirea religioasă a acestora, starea materială, averea, chiar şi poziţia locului în sat.

Problema căsătoriei tinerilor devenea problemă principală a părinţilor, de mai multe ori tinerii fiind destinaţi, „giuruiţi"[7] de către părinţi unul altuia, şi aceasta de cele mai multe ori pentru satisfacerea unor aranjamente materiale, apropierea sau alăturarea pământurilor, unirea gospodăriilor şi altele de acest fel. De multe ori tinerii erau „giuruiţi", promişi încă din copilărie unul altuia, de către părinţii lor şi erau grele şi foarte rare cazurile când [promisiunea] aceasta să nu se respecte, să se încalce.

Una din cele mai mari cerinţe, poate cea mai mare cerinţă într-o căsătorie fiind aducerea pe lume de copii, multe fete, care se gândeau la măritat, îşi făceau gânduri dacă vor avea copii, ca nu cumva să fie sterpe, să nu facă copii, ceea ce putea merge până la „alungarea" ei de la casa soţului, dacă acesta nu se împăca cu gândul de a nu avea copii. Soţul „neputincios" era mai uşor de iertat de [către] sat, dacă femeia lui „nu rămânea grea" până la un an după cununie, dar femeia care nu prezenta semnele aducerii unui copil era rău privită de sat, femeile măritate „n-o primeau în rândul lor", iar între fete n-avea ce [mai] căuta.

N-am auzit la noi în sat, de fapt, nici n-au fost tot satul, în lungimea lui, de „fată cu copil înainte sau fără nuntă", dar am auzit vorbindu-se de această stare de mare ruşine, în primul rând, pentru „fată" şi părinţii acesteia, [pentru] familia ei, dar şi pentru sat.

Se spunea că toate necazurile mari ce se abăteau asupra satului, bolile, ciuma şi holera, dizinteria şi oftica, la oameni, gălbeaza la oi şi dalacul la vite, gerurile năpraznice şi grindina, seceta şi inundaţiile, toate aceste calamităţi erau din cauză că „fete nesăbuite au mâniat pe Dumnezeu", care pedepseşte satul pentru acest

[6] Flăcăul a

[7] Promişi,

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

neiertător blestem ce cade asupra oamenilor. Se vorbea că, demult, asemenea „fete blestemate" au fugit din sat cu copilul ascuns şi stau în taină pe la marginile oraşului, ca slujnice [pe] la orăşeni.

Fetele cinstite şi răbdătoare, sub severa supraveghere a părinţilor lor şi a bisericii, începând cu lecţiile de religie din şcoală, antrenate tot mai mult la munca casnică şi la câmp, aşteptau, cu sinceră curăţenie trupească şi sufletească, „ieşirea la lume", apoi peţitul aceluia ce-i va fi destinat, dat de soartă şi noroc.

Mai spuneau bătrânii satului că lui Vodă îi trebuiesc oşteni, flăcăi sănătoşi şi curajoşi, vajnici apărători ai Patriei, pe asemenea feciori se baza Ţara, la nevoie, flăcăii, feciori de ţărani, erau Oastea Ţării, dar totodată ei nu admiteau „flăcăi oricum", ci, dimpotrivă, ţineau foarte mult, cu tot dinadinsul, ca feciorii satului să fie [îndrumaţi] pe cale cinstită, de Dumnezeu binecuvântaţi şi atunci şi jertfa lor „pentru Patrie" [avea să fie] bine primită.

Mulţi flăcăi din sat, veniţi în concediu, în uniforma armatei unde-şi îndeplineau stagiul militar, se mândreau de ţinutele lor, dar şi satul, familia şi bătrânii se mândreau de flăcăii lor.

Fetele satului se străpâneau să fie cinstite şi „neîncepute" la mire, pline şi frumoase, sănătoase şi muschiuloase, bune de toată treaba şi de neîntrecut la sapă şi la seceră, dar tot mai aveau o nedumerire pe suflet, tot nu erau complet împăcate [cu gândul] dacă şi cum vor avea copii, de aceea multe mai mergeau, din timp, pe la ghicitoare, vrăjitoare, să le spună dacă s-or mărita şi, mai ales, dacă vor avea copii, mai ales băieţi, şi câţi şi chiar cum are să-i cheme, [cu] numele [lor].

Cu o sumedenie de griji şi gânduri, cu frica-n sân, fetele se tot încurajau şi cu sfatul mamei sau al surorilor mai mari, ori cumnate, până când, într-o bună zi, se hotărau şi-i spuneau lui Ionică să trimită peţitorul, după ce părinţii lui şi ai Ilenei erau anunţaţi de dorinţa lor şi înţeleşi cam pe când să se cunune, să se ia de soţi.

Într-o seară de joi sau [de] sâmbătă, nu în alte zile fără de noroc, Ionică trimitea pe cel mai apropiat prieten al său, pe cumnatul mai mare, un văr primar sau chiar [pe] naşul de botez, la casa părinţilor Ilenei, cu un şip[8] de holercă în traista înflorată de la Iordan, şi un pahar, să „facă întrebare" dacă părinţii Ilenei ar încuviinţa căsătoria Ilenei cu Ion, după dorinţa lor declarată[9].

După ce arăta, în mare, cine este Ion, deşi părinţii Ilenei îl ştiau destul de bine, după ce-l mai lăuda cât este de harnic şi [de] bun gospodar, după ce le spunea părinţilor cât de mult o iubeşte şi cât îi este de dragă Ileana, care roşea pe laiţă, la tors ori împletit ceva, poate chiar pentru mire, peţitorul întărea şi repeta cererea lui Ion şi întreba dacă primesc ca părinţii lui Ion să vină la ei „la vedere", adică pentru discutarea dorinţei lor de căsătorie.

[8] Sticlă.

[9] [Complementar, pentru plăcerea comparaţiei, vezi şi Axentie Bileţchi-Oprişanu, *Din comoara neamului nostru. Nunta în Oprişeni-Bucovina*, în „Analele Bucovinei", Rădăuţi–Bucureşti, anul XV, nr. 1 (30), ianuarie–iunie 2008, p. 201–224. Bogat în informaţii, textul, elaborat în preajma anului 1930, cuprinde [illegible] rte a Bucovinei, oraţii, cântece şi

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

După câteva întrebări, după unele amănunte pe care mai doreau să le ştie, de la început, părinţii fetei, tatăl Ilenei, ceremonios, spunea că „invităm şi aşteptăm cu bucurie ca cinstiţii părinţi ai lui Ion să poftească «la vedere», cel mai bine duminica ce vine".

La aceste cuvinte, peţitorul scotea şipul de holercă [gătită] cu chimen şi zahăr ars, din traistă, dat de Ion, şi ruga pe tatăl Ilenei să primească primul pahar, [drept] cinste din partea lui Ion, care să-i fie ginere bun şi cinstit şi cum şi-l doreşte şi viitorul socru. Cinsteau părinţii Ilenei, Ileana încerca să-i sărute mâna bădiţei sau naşului peţitor, în timp ce aducea la masă plăcinte cu brânză ori cu mac, chiroşte cu brânză[10], lapte cu tocmagi, îndulcit cu zahăr ori cu miere, [precum] şi alte bunătăţi, pe care le lăuda mama Ilenei, că le-a făcut numai ea, că-i tare harnică şi gospodină, că are şi găluşte [fierte] la cuptor, tot făcute numai de ea, Ileana.

Treaba de seară în gospodărie fiind terminată, vitele hrănite şi adăpate, s-au culcat şi rumegă, pentru laptele de dimineaţă, păsările de curte închise, doar câinele din lanţ mai trebuie hrănit şi casa luminată cu lampa prinsă-n grindă, plină de veselia peţitului Ilenei, care, fără astâmpăr, serveşte la masă galuştele calde de la cuptor, bine unse, să meargă bine şi holerca pe gât. Cu ochiul trage întruna la ferestre, doar-doar l-o vedea pe Ion c-o urmăreşte, că doar nici el n-are astâmpăr să stea acasă la o asemenea mare zi a lor; şi, iată că, făcându-şi treabă că aduce o găleată de apă proaspătă din fântâna lor adâncă, numai ce deschide uşa [de] la ieşirea din tindă, pe gang, şi este înşfăcată cu dragoste de Ion, care a văzut tot prin fereastră, şi se sfătu[i]esc să hotărască nunta cât mai degrabă, să fie la casa lor până la Simedru.

Săptămâna a fost prea lungă pentru cei ce aşteptau această zi de duminecă, zi în care se hotăra viitorul şi fericirea lui Ion şi [a] Ilen[ei], zi de mare însemnătate şi care nu va putea fi uitată uşor. Cu direticatul şi aranjatul cât mai frumos în casa cea mare, cu aranjatul laicerelor pe grindă, mintenelor şi sumanelor pe culme, laicere[lor] de lână pe osloanele de pe [lângă] peretele de sub fereastră şi, mai ales, pe cel de sub icoane, din fund, după masă, unde aveau să şadă viitorii socri; faţă de masă ca de hram şi sahanele cele mai frumoase, scoase şi şterse, cu toată treaba pregătitoare pentru musafiri, Ileana nici nu şi-a dat seama că săptămâna a trecut.

Vizita „la vedere" a părinţilor flăcăului, la casa părinţilor fetei cerută în căsătorie, are obârşie veche şi un înţeles mai larg, acesta referindu-se mai mult la cunoaşterea familiilor care nu erau din acelaş[i] sat, [ci] din Boian, Mahala, Horecea, de unde părinţii flăcăului nu ştiau prea bine şi nu cunoşteau părinţii fetei[11]. Dar,

[10] Papanaşi. [Greşit; corect – colţunaşi; urechiuşe (colţunaşi umpluţi cu carne şi fierţi în supă).]

[11] [Pentru unitatea în diversitate a obiceiului, vezi Sergiu Moraru (coordonator), *Folclor din Ţara Fagilor*, Cuvânt-înainte de Arcadie Suceveanu, Prefaţă de Grigore Bostan, Chişinău, Editura Hyperion, 1993, p. 148–188; Valeriu Zmoşu, *Nunta la Pătrăuţii de Jos*, în volumul *Un sat bucovinean de pe Valea Siretului: Pătrăuţii de Jos. Mărturii spirituale*, Ediţie îngrijită de dr. Alexandrina C[illegible] niv. dr. Cornelia Mănicuţă, Cernă[illegible] –93.]

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

devenind tradiție și, mai ales, pentru stabilirea dotei ce o primește mireasa, precum și declararea față de lume a averii ce o cedează părinții flăcăului, [pentru] alte clauze, aranjamente și angajamente din partea celor două părți, această formă pre-maritală era curent folosită în toate ocaziile de nuntă. Era principala și singura formă de înțelegere între părinții celor doi și numai prin ei și cu dânșii se puneau bazele unei căsătorii, cu bună înțelegere, de la început, pentru că în viața sătească nu era cunoscut, sub niciun fel, divorțul, despărțirea fiind neadmisă nici de biserică.

În după-amiaza duminicii stabilite pentru venirea „la vedere" și mult așteptată de tineri, la ușa de intrare în casă, musafirii, părinții flăcăului însoțit de cele mai apropiate neamuri, cu ginerele sau flăcăul mai mare, însurat, cu vreun frate și chiar nașul de botez al feciorului de însurat sunt întâmpinați de părinții fetei, cu „bun venit" și poftiți cu multă bunăvoință în casa cea mare, înflorată de Ileana și [gătită] cu plăcut miros de busuioc și trandafiri.

Musafirii sunt poftiți a lua loc pe oslonul de sub icoane, cu fața spre interiorul camerei, iar pe cealaltă parte, în față, iau loc părinții și rudele fetei, la masa pe care nu sunt deocamdată decât cănile de lut cu flori domnești[12].

Primirea este prietenească și binevoitoare de amândouă părțile, dar fără nimic deosebit, deocamdată, niciun cuvânt de grad de rudenie, pentru că au fost asemenea întâlniri când, neajungându-se la buna înțelegere pentru nuntă, musafirii s-au retras cu „nu bănuiți[13] de osteneală" și totul era ca mai înainte.

Părinții flăcăului încep vorbe și spun pentru ce au venit, că, la dorința lui Ion de-a „lua pe Ileana", ei nu au nimic în contra și că și ei doresc aceasta și ca ei să se înțeleagă bine, să aibe gospodărie frumoasă și mulți copii care să le fie urmași și să le poarte numele și după „petrecerea"[14] lor.

Părinții încep prin a declara ce-i dau lui Ion în formarea noii familii și gospodării: casa, care este pe terminate și la care-i dă tot ajutorul pentru a intra în ea, ogorul de 50 de prăjini de pe deal, altul de 40 de prăjini la Bahnă, grădina de vreo 10 prăjini și, ca început de gospodărie, îi mai dă un cal, căruță, plug, grapă și alte unelte de care va avea nevoie, că doar sunt vecini.

Acum doresc să audă, cu toții, ce-i dau părinții Ilenei, că doar pentru asta s-au adunat și, auzind din gura tatălui Ilenei ce-i dă, care ogoare și de câte prăjini, dacă-i pământul bun și roditor, dacă mai primind o vacă de lapte, încă nu bătrână, zestrea și alte lucruri de casă și de gospodărie, după întrebări și lămuriri, uitându-se la nevastă și neamuri și primind zâmbetul aprobator, tatăl lui Ion se declară mulțumit, ștergându-și cu mâneca dreaptă mustețile și fața, trage traista de la spate în față, scoate șipul de holercă și paharul adus de acasă, se scoală în picioare și,

[12] Flori domnești – ochiul boului.
[13] Scuzați
[14] Moarte

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

ridicând sticla şi paharul umplut din holerca adusă, îl închină tatălui fetei, cu „sănătate" şi „să trăiască tinerii".

Buna înțelegere între părinții feciorului şi ai fetei fiind desăvârşită, fără nicio reținere sau nedumerire, bucuria cuprinde toată gloata adunată la acest eveniment, viitorul socru-mare, cinstind cu „cuscrul", îşi sărută reciproc mâinile la baza degetului arătător, după obiceiul locului, apoi, cinstind gloata cu „vivăt", se întinde masa cu plăcinte cu brânză şi cu mac, colaci şi altele.

Tatăl Ilenei scoate şi el şipul cu holercă cu sacarică şi zahăr ars şi cinsteşte musafirii cu care se comportă de acum ca şi cu adevărate neamuri, cu toții în veselie şi dragoste, gândindu-se la dumineca, data nunții, peste trei săptămâni, şi la cele trebuitoare pentru o nuntă frumoasă şi gospodărească.

Între timp, făcându-se seara, vin şi tinerii de la joc şi, auzind de afară veselie, îndrăznesc şi intră împreună în casa ce amare, unde sunt primiți cu urale de „mulți ani trăiască", apoi sunt poftiți şi ei la masă, în fața „socrului mare". Acesta, în picioare, în mod solemn, repetă cu voce tare, auzit de toți mesenii, „buna înțelegere" şi arată față de toți ogoarele ce le dă lui Ion şi pe care le primeşte Ileana, zestrea şi altele pe care le dă lui Ion şi pe care le primeşte Ileana, zestrea şi altele pe care le primesc tinerii, tatăl fetei confirmând [cu] „aşa este!" apoi cer tinerilor să se sărute în fața lor şi, cinstindu-i cu câte un pahar de băutură, le urează, împreună cu toată gloata, „mulți ani trăiască!" şi „la anul, la cumătrie!"

Gazdele completează masa cu bunătăți, câteva găini fripte şi un cocoş întreg şi fript din partea viitoarei nanaşe, ca semn că în casa lui Ion trebuie „să cânte cocoşul!"

Ileana şi Ion cinstesc cu toți musafirii şi sărută, cu mare bucurie, socrii pe frunte şi mâna [lor] dreaptă, deasupra degetului arătător, având în minte data nunții şi pregătirile ce trebuiesc să se facă până atunci.

Toată grija pentru buna desfăşurare a nunții şi-o ia tatăl lui Ion, care doreşte să-i facă fiului său o nuntă ca de gospodari şi tot satul să ştie şi să participe la nunta lui Ion cu Ileana.

Chiar de a doua zi, de luni dimineață, zi de târg la oraşul apropiat, tinerii se duc să vadă de cele necesare de cumpărat pentru nuntă, să se potrivească la numere de încălțăminte şi îmbrăcăminte pentru mire şi mireasă, darurile ce trebuiesc cumpărate pentru socri şi naşi, cât şi pentru rudele apropiate ale amândorura, frați [şi] surori, care devin, de acum, cumnați şi cumnate.

Mirele comandă pentru mireasă: papuci, ghete închise cu şnur sau chiar ciubote, cizmulițe cu carâmbii îndoiți sub genunchi şi întorşi în jos, cu canafuri şi țarțamuri tăiați ca tăițăii, în jos; mai comandă sau cumpără, dacă găseşte de gata, un şal de stofă colorată şi mai subțire, lung, ca să ajungă miresei de pe cap, pe laturi, în părți, până deasupra genunchilor. Mirele mai poate lua pentru mireasă un şal de lână sau [illegible] ateriale, stofa

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

de făcut sucna[15], stele de postav şi mătase, alte lucruri. De asemenea, mirele cumpără darurile pentru naşi şi pentru fraţii şi surorile miresei, după vârstă şi dorinţă, la fel ceva mai deosebit pentru socri şi rudele miresei.

Mireasa cumpără mirelui „cuşmă brumărie" şi steaua de mire, cu floarea respectivă, pe care o poartă mirele tot timpul cât este în această stare, cuşma nedându-se jos din cap decât la cununia din biserică; mireasa mai face un cadou mirelui o „chingă[16] de lână", ţesută în casă, iar, dacă nu are aşa dar, cumpără un chimir din piele, cu multe despărţituri, pentru bani, tutun, chibrite.

Mirele îşi comandă singur ghete noi sau cizme de box, pe care le încalţă, prima oară, ca mire. De asemenea, mirele angajează din timp scripcarii, lăutarii, care să-i fie la cântat de sâmbătă seară până la terminarea nunţii.

Se obişnuieşte ca şi părinţii fetei să angajeze lăutari pentru casa miresei şi atunci se chiamă „nuntă diosăghi", cu două rânduri de muzicanţi, care, de fapt, şi dacă nu se completează cu ceva, constă într-o vioară, un ţambal şi o dobă, trei muzicanţi.

Mirele şi mireasa stabilesc din timp vatajeii[17], drujbii[18], druştele şi sfaştele[19],

[15] Sucna, o rochie de mireasă de stofă şi fără mâneci. [*Sucnă, sucne*, s. f., învechit şi popular. 1) fustă simplă, groasă, fără încreţituri; obiect de îmbrăcăminte femeiesc, din lână sau din alt material gros; 2) şorţ. Prin extensiune, haină femeiască. Iată un context, preluat de noi dintr-un cântec despre război din Bucovina septentrională: „Mi-a scris badea de departe / Că la Bosnia-i mare moarte. / M-a rugat al meu bădiţă / Să nu port sucnă pestriţă, / M-a rugat ca-n sărbători / Să nu port sucnă cu flori, / Că-n Bosnia mor feciori" (Dumitru Covalciuc, *Comori folclorice din dulcea Bucovină*, Cernăuţi, Editura Zelena Bucovina, 2004, p. 39). Întâlnit şi într-un substantiv propriu compus: Sucna-Murga, numele unui erou mitologic din poveştile şi basmele lui I. G. Sbiera: *Sucna-Murga* şi *Mintă-Creaţă, Busuioc şi Sucna-Murga*, vezi I. G. Sbiera, *Basmele românilor*, Vol. VII, Bucureşti, Editura Curtea Veche, 2010, p. 97–107, 108–117. Creaţiile publicate de academicianul I. G. Sbiera sunt variante bucovinene ale unor basme, povestiri pentru copii şi legende culese din alte zone ale spaţiului românesc de către Dumitru Stăncescu, Ion Pop-Reteganul şi Moses Gaster. În Bucovina, termenul provine din vechiul slav *sukno*, unde avea sensul de „postav". Întâlnit şi în Transilvania, cu sensul de „fustă din stofă de lână". Aici, termenul provine, probabil, din magh. *szoknya* sau din slovenul *sukn'ja*. În Bucovina, potrivit dicţionarelor noastre, termenul provine din vechiul slav *sukno*, unde avea sensul de „postav". Noi mai adăugăm că în limba ucraineană contemporană *сукня* are sensurile de „rochie", „fustă", iar *сукно* înseamnă „postav, stofă".]

[16] Brâu de lână.

[17] [Vezi S. Fl. Marian, *op. cit.*, cap. XXIV, *Funcţionarii*, p. 153–171.]

[18] Cavalerii şi domnişoarele de onoare ale miresei. [S. Fl. Marian scrie în lucrarea sa *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ*: „În satele româneşti de pe lângă ţărmurii Prutului din Bucovina, unde unul dintre cei doi vornicei se numeşte *vătăjel* sau *vetejel* şi *vornicul nunţii*, iar celălalt *drujb* (de la mrus. *druzko*, magh. *drusba*), poartă cel dintâi în funcţiunile sale un băţ alb cu năframă şi un pahar în brâu sau în mână, iar celălalt un colac atârnat de o năframă întoarsă pe după mână şi o ploscă cu băutură rachiu" (p. 159). Să reţinem de aici şi chiuitura culeasă din Boian şi comunicată de către V. Turtureanu, chiuitură pe care o cântă sfaştele în timpul nunţii: „Frunză verde rogojel, / Vornicul ni-i frumuşel; / Frunză verde bob şi linte, / Drujbul nostru îi cuminte".]

[19] [Acelaşi S. Fl. Marian scrie în lucrarea citată: „În satele româneşti de pe lângă Prut, din Bucovina, vornicţele se numesc *sfaşte*, sing. *sfaşcă*, dim. *sfăşcuţă*. Această numire, care vine de la rusescul *svacha* (Brautwerberin), s-a introdus în limba română abia în timpul mai din urmă, adică după alipirea Bucovinei la Austria şi se aude numai în acele sate în care românii sunt în necontenită atingere cu rutenii. Şi ea n-a intrat numai în vorba d[illegible]ore aceasta fie-ne următorul cântec [illegible] sfaşca supărată, /

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

apoi, cu îndrumarea părinților, iau nanași pe nașul de botez al mirelui cu soția sa, de regulă un singur rând de nași.

În prima săptămână, prima joi, seara, tinerii candidați la însurătoare-măritat, merg împreună cu tatăl miresei la preotul satului, unde anunță dorința lor de căsătorie, cer binecuvântarea bisericii și sunt înscriși în registrul stării civile, fixându-se totodată și duminica nunții, după cel puțin trei strigări în biserică, „vestirile" care fac cunoscută dorința de căsătorie a tinerilor Ion și Ileana.

Preotul, care le-a predat religia la școală și-i cunoaște de școlari, îi examinează la „rugăciuni" și, dacă nu le știu, după cum voiește el, îi mai cheamă o dată și [îl] face de rușine pe tatăl fetei, că tinerii nu știu rugăciunile și cum îi vor învăța ei pe copiii lor *Tatăl nostru* și să fie cuminți și ascultători.

În toată această perioadă de pregătire de nuntă, tinerii merg împreună la joc și joacă mai mult între dânșii, iar cine dorește să o joace pe Ileana, mai întâi o cere lui Ion, altfel iese cu supărare. Se pot ajuta unul pe altul la treburi, dar fiecare stă la casa lui și nu întârzie noaptea pe drum.

Toată pregătirea materială a nunții, toată nunta, [cele] privind masa, băutura, locul și desfășurarea nunții, privesc direct pe părinți și numai pe dânșii [îi] angajează și [numai ei] dispun de toate, astfel ca totul să decurgă în cele mai bune condițiuni.

Socrii-gospodari se îngrijesc de porc și păsări, altă carne nu se servea [odinioară] la nunțile din Ostrița și împrejurimi, băutura era aproape integral numai rachiu alb, poate îndulcit și colorat cu chimen și zahăr ars, și se servea de socri cu acelaș[i] pahar la mai toți nuntașii, mai și de nași și vătăjei, iar mirii nu serveau, ci erau serviți, stăteau la masă și primeau, prin înclinarea capului, nuntașii.

Mirele trebuia să aibă grija plății cu holercă a miresei, la ieșirea din ograda părinților ei, spre a merge la biserică pentru cununie sau chiar la înapoiere, dacă nunta se desfășura la părinții miresei. Cantitatea de holercă ce trebuia s-o plătească mirele pentru mireasă era cu atât mai mare cu cât mireasa a fost mai mult jucată de

Că mireasa n-are tată. / N-are tată, n-are mire / Și s-or mângâia mai bine»" (p. 169). Și cântecul din Boian, reprodus de academicianul bucovinean S. Fl. Marian, este interesant: „Vine o sfașcă de pe lan / Cu trei puișori pe stan, / Unu-i roș, altu e verde, / Bine sfașcei i se șede" (p. 169). Profesorul Vasile Bizovi menționează și el termenii în discuție în *Boianul. Monografie*, Cernăuți, Editura Bukrek, 2005, oferindu-ne și un sinonim pentru *svașcă, svaște*: „În ultima duminică, la hora din sat, mireasa își poftește prietenele și prietenii la nuntă și își alege druștele (druștele) și drujbul. La fel procedează și mirele, alegând doi vătăjei (vornicei) și două *svitiuci* (două fete, rude cu mirele). [...] La Boian, nunii vin cu un alai mare. Mirele și mireasa le ies în întâmpinare cu lumânările de la cununie aprinse. Svașcele și nevestele tinere bat în palme, în semn de bucurie și stimă pentru nași" (p. 216, 218–219). Lexemul *svitiuci*, intrat în graiul local mai aproape de zilele noastre, are, cu siguranță, la singular, forma *svitiucă*. Tot la Vasile Bizovi găsim o strigătură din „poezia ceremonialului de nuntă" ce atestă circulația lexemului *svașcă* și astăzi în graiul local, la peste un secol după S. Fl. Marian: „Svașcele de la mireasă / Toate-s cu catrință-aleasă, / Da acele de la mire / Au catrințe-n două fire" (p. 223). Mai precizăm că în limba rusă etimonul *свахa* are sensul de „pețitoare". Dicționarele noastre menționează circulația regionalismului *svașcă* în graiul din Bucovina, consemnându-i sensurile de „vătă i trimițându-ne la H. Tiktin, care pre din Bucovina.]

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

flăcăii satului şi era deosebit de mare, până la mai multe „vedre”[20], pentru mireasa care pleca din sat, se mărita cu mire străin de satul ei.

Oricum, săptămânile de înainte de nuntă şi până la nuntă dădeau mare bătaie de cap părinților tinerilor, care-şi aşteptau nunta şi chiar satul întreg era preocupat de nunta tinerilor, cunoscuți în sat, şi cărora le doreau „viață bună şi cu noroc” în drumul lor, pe care se uneau, să meargă împreună până la sfârşit.

Săptămâna [de] dinaintea nunții, ultima săptămână, era hotărâtoare pentru buna reuşită a desfăşurării nunții, fără nicio scăpare, totul aşa cum se dorea mai bun şi mai frumos. Părinții mirilor, socrii şi viitorii cuscri erau în toiul grijii ca să fie totul ce era nevoie pentru nuntă, de la făina pentru pâine albă, plăcinte şi colaci, carnea pentru răcituri, zamă, găluşte şi friptură, găinile de rumenit şi un cocoş, băutură[21], mai cu seamă, holerca în cantitate să ajungă pentru toate zilele, dar şi ceva vin şi poate fi o butlagă[22], de 50 de litri, de bere, mai ales dacă se aşteptau nuntaşi afară de săteni, orăşeni, care nu s-ar fi mulțumit numai cu rachiu. Ogrăzile erau golite de lucruri netrebuitoare, pentru a se face loc la nuntaşi şi pentru joc, uneltele agricole se aranjau bine la locul lor, mai ferit de vederile nuntaşilor, se pregăteau căruțele cu care urma a se merge la biserică, hamurile cailor unse şi cu oglinzi strălucitoare, chiar clopoței şi flori la capițele[23], bichiuşcă cu canafuri şi zițuri, cu arcuri sau făcute de paie, pentru ocupanții căruței. Tineri din familie şi din vecini şi prieteni împodobeau casa cu crengi de tei şi făceau deasupra porții un arc mare de crengi şi flori, ca semn că la această casă este nuntă şi că pe sub această coroană va trece nunta, cu ceremonialul tradițional.

De sâmbătă dimineață, începea cu adevărat nunta la casa mirelui şi a miresei; în casă, femeile zoreau cu sarmalele, răciturile, plăcinte şi colaci, bărbații cu pregătirea băuturilor în sticle de servit la mese, copiii cu măturatul ogrăzii, iar fetele cu pregătirea miresei şi aranjatul interiorului cu flori şi busuioc, terminarea aranjatului grinzii şi a lăicerelor pe laițele de sub geamuri, ultimul şters al ferestrelor şi icoanelor, pregătirea sahanelor, paharelor, lingurilor şi tot ce mai se ştia necesar pentru nuntă şi nuntaşi.

Fetele pregăteau mireasa cu îmbrăcămintea şi încălțămintea de mers la cununie, dar şi darurile pentru trimis la mire, când, spre seară, vin scripcarii cu darurile mirelui.

[20] Vadră – căldare, găleată de circa zece litri.

[21] [Pentru date şi informații mai cuprinzătoare, vezi capitolul *Ce mâncau oamenii în sat la noi*, din lucrarea medicului bucovinean Ion Nandriş, *Satul nostru Mahala din Bucovina*, Ediție îngrijită şi prefațată de Gh. Nandriş, Sibiu, Casa de Presă şi Editura Tribuna, 2001, p. 107–113. Potrivit mărturisirii autorului, capitolul nu este un studiu de alimentație, ci o ilustrare a „puterii datinilor moldoveneşti”, de-a lungul veacurilor, „în acel pământ oropsit, de margine de neam”, al Bucovinei, cuprinzând mâncăruri obişnuite, „de toate zilele”, şi de la „anumite sărbători şi ocazii, cum ar fi: Paşti, Crăciun, hram, nunți, botezuri, praznice” (p. 107).]

[22] Butoi.

[23] Căpăşt

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

Înainte de apusul soarelui, sâmbătă, înaintea nunții, mirele trimitea vatajeii şi un grup de flăcăi nuntaşi, cu scripcari, la mireasă pentru a-i duce „schimburile", darurile de nuntă, şalul ca maramă, ghetele ori cizmulițele, alte lucruri deosebite pentru mireasă şi totodată şi darurile pentru soacră şi socru, după tradiție, şi cum s-au înțeles între ei, mirii, mai dinainte.

Socrii primesc alaiul mirelui în casa cea mare, unde se află mireasa cu sfaştele, druştele şi prietenele, în pregătire mare şi bun miros de flori şi busuioc; socrii cinstesc nuntaşii mirelui cu rachiu şi plăcintă caldă, abia scoasă din cuptor, apoi aranjează darul pentru mire şi socrii mari şi, însoțiți de vătăjeii miresei, [de] alți nuntaşi şi prieteni ai miresei, cu scripcari cântând tot drumul, se întorc la casa mirelui, unde prezintă darurile aduse şi se cinstesc ca la nuntă.

Pe nesimțite, nunta a şi început; mirele admiră şi încearcă cuşma[24] brumărie, de mire, împodobită de mireasă cu mâna ei, cu stea şi floare în rozetă, apoi chinga de lână țesută tot de mireasă cu canafuri[25] lungi până deasupra genunchilor, apoi cămaşa de mire cu flori la guler, la mâneci şi la poale cusută de mireasă.

Vatajeii au terminat invitația la nuntă în sat şi comunică socrilor cam câți au primit invitația: cei ce au primit să cinstească un pahar de holercă, oferit de vatajel ca din partea socrilor, şi care, mulțumind de invitație, au făgăduit participarea la nuntă [împreună] cu familia[26].

Seara de sâmbătă, nici în casa miresei şi nici în casa mirelui, nu doarme nimeni, doar către dimineață mai moță[i]e câte cineva mai obosit; în casă, femeile cu mâncările, bărbații cu băutura, copiii cu ce capătă din fiecare parte, veselia este peste tot. Noptea-i scurtă, când n-ai timp să te gândeşti la ea şi, doar către dimineață, pe toți îi prinde „moş Ene pe la gene", dar mai nu se lasă, mai cu o glumă, mai cu apă rece pe obraz şi un pahar pe gât şi trag zorile, încep pregătirile pentru cununie.

Tradiția [odinioară] era ca la terminarea slujbei religioase de către preot, cam pe la amiază, să se îndeplinească şi cununia, iar biserica era destul de departe şi mirilor le era frică „să nu rămână necununați", de aceea totul începea cam dis-de-dimineață.

La casa mirelui, nuntaşii pregăteau pe mire sub intonațiile cele mai potrivite ale scripcarilor. Acum, mirele se lăsa bărbierit[27] şi aranjat de frizerul satului, care

[24] Căciula.

[25] Ciucuri.

[26] [Vezi, pentru întregul ceremonial, o contribuție din Bucovina: Valerian Dugan-Opaiț, *Vătăjelul sau urări ținute la nunțile țărăneşti din Bucovina*, Cernăuți, Societatea Tipografică Bucovineană, 1904. Cu titlul *Vătăjălul sau oraţiuni ţinute la nuntele ţărăneşti şi doine culese din gura soldaţilor români*, Ediția a II-a, Braşov, Editura Librăriei „Ciurcu", 1906. Lucrarea este retipărită de noi, după ediția din 1906, în volumul Ilie Dugan-Opaiț, *Familia Dugan din Cireş-Opaiţeni*, Ediție îngrijită: Studiu introductiv, notă asupra ediției, comentarii, glosar, postfață, anexe şi album: Vasile I. Schipor, Indice de nume: Rodica Iațencu, Rădăuți, Editura Septentrion, Colecția „Enciclopedia Bu

[27] Acum î

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

nu întârzia să se prezinte pentru cinstirea ce o aştepta de la mirele în plină dărnicie; în faţa nuntaşilor, mirele îmbrăca cămaşa înflorată, primită de la mireasă, apoi chinga de lână, cizmele sau ghetele şi cojocelul de piele şi numai la urmă, sub acordurile deosebite ale muzicanţilor, sub icoanele din casă, părinţii, cu mare pioşenie, ba chiar lăcrămând, puneau pe capul lui Ion al lor cuşma brumărie de mire, pe care acesta nu o mai dădea jos din cap decât în biserică, pe timpul cununiei religioase. Pusul cuşmei de mire pe capul mirelui de către părinţii acestuia sau, în lipsa unuia ori a amândorura, de către cel mai apropiat neam de sânge, era prima „binecuvântare părintească" pe care o primea mirele pentru căsătoria lui, pentru drumul pe care-l începea, pentru sporul casei şi al gospodăriei ce se forma în această zi.

După acest ritual săvârşit, dacă mireasa nu avea lăutari, dar, de regulă, erau aranjaţi lăutari separaţi, însă, în cazul că nu erau, mirele, prins cu flăcăii pe după cap, pe coloană, cât îngăduia drumul şi urmat de toţi nuntaşii, pe jos şi în căruţe, pornea cu lăutarii spre biserică, iar, dintr-un loc potrivit, trimitea lăutarii la casa miresei iar el [îşi] continua drumul spre biserică.

La mireasă, îmbrăcatul, împodobitul şi pregătirea ei pentru cununie era şi mai complicat, ea având mult mai multă îmbrăcăminte rituală şi, pentru a o prezenta mirelui cât mai frumoasă, „ca pe o mireasă". Sub acordurile scripcarilor, mireasa era îmbrăcată şi împodobită de fetele şi nevestele care ştiau bine rânduiala aceasta, iar, după ce i se punea sucna, rochia de mireasă, şi era încinsă, cu gâţa prinsă-n cap şi panglicile atârnânde peste umeri, cu şalul de asemenea lung, pe părţi, urma pusul cununei pe cap, cu aceeaşi semnificaţie ca [şi] „cuşma" la mire.

Cununa era un cerc de carton, lat de două-trei degete, mai mare decât circumferinţa capului, învelit în stofă şi mătase colorată şi care, turtită, în formă ovală, se prindea pe capul miresei în faţă, acoperindu-i fruntea, până pe ochi, să nu se vadă „cum plânge".

Aşezarea „cununei" pe capul miresei însemna, de asemenea, binecuvântarea părintească la acest eveniment deosebit din viaţa omului şi se săvârşea, de asemenea, numai cu părinţii miresei sau cel mai apropiat neam de sânge, în lipsa acestora într-un moment de o deosebită solemnitate tradiţională. Mireasa, îmbrăcată şi împodobită, gata de plecare la cununie, era adusă de vătăjei în spatele mesei lungi din casa cea mare, sub icoanele sfinţite din casă. Părinţii miresei primeau pe un colac acoperit cu năframe cununa miresei, pe care o aşezau cu mare solemnitate pe capul miresei. Aceasta, plângând, sărută mâinile părinţilor pentru această binecuvântare şi bunăvoinţă. Sfaştele, druştele şi alte prietene apropiate ale miresei prindeau de gâţă cununa miresei, care nu se scotea de pe cap decât în casa mirelui, când nuna cea mare, nănaşa miresei, îi făcea cârpa[28] de trecere în rândul femeilor măritate.

Alaiul de plecare la cununie s-a format în ogradă, mireasa în prima căruţă cu cei mai frumoşi cai, între druşte şi sfaşte, apoi celelalte căruţe frumos împodobite,

[28] Coc în

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

cu nuntaşii de familie, fiecare cu însărcinarea tradiţională pentru un asemenea eveniment.

Dar, la ieşirea din ogradă, spre biserică şi cununie, poarta larg deschisă, sub arcada de verdeaţă şi flori, se blochează de flăcăii satului pentru a primi plata că au avut grije de Ileana, au jucat-o la hore şi hramuri, au ferit-o de necazuri şi acum o dau lui Ion. Preţul era ştiut cu mult înainte şi putea fi şi mai mare, mai ales dacă era vorba ca mireasa să plece în alt sat; vadra de holercă, acesta era preţul cel mai mic şi dacă Ion a avut grijă şi a trimis prietenii lui să plătească vadra. Ileana continua drumul cu toţi nuntaşii, pe jos, cântând cu lăutarii în frunte până la biserică. În curtea bisericii, nunii cei mari, nănaşii de cununie, cu lumânări şi colaci, alături de mire, aşteptau şi primeau mireasa, apoi cu toţii intrau în biserică, la cununie.

Naşii oferă preotului inelele pe năframă, acoperind un colac, şi apoi o sticlă de vin şi banii de cununie. În faţa altarului, încadraţi de naşi şi în prezenţa nuntaşilor, mirii primesc cununia şi felicitările preotului de sănătate, belşug şi „cumătrie", la care tinerii căsătoriţi invită preotul la nuntă.

De la biserică, de la cununie, mirele vine pe jos[29], între baitanii[30] nuntaşi, iar mireasa, în căruţa nanaşilor, urmată de nuntaşii ei şi de lăutari; la intrarea la casa părinţilor miresei, unde se vine, de obicei, toţi trec pe sub arcul de triumf al porţii, completat de vatajei cu beţele cu năframă şi colacul pe sub care trebuie să treacă toată nunta. Caii se speriau, nuntaşii se grăbeau să ajungă în casă, dar totul se termina cu bine.

La treptele de la intrarea în casa miresei, după ce mirele îşi dădea jos din căruţă mireasa, ferindu-se să nu o gâdile, în acordurile lăutarilor şi sub privirea tuturor nuntaşilor, mirii era primiţi de părinţii miresei, cu colac, sare şi un pahar de holercă. Socrii sărută mirii, iar mirii sărută mâna socrilor, apoi urmaţi de nanaşi, intră în casa cea mare, unde iau loc la masă, sub icoane, între naşi, şi primesc nuntaşii, flăcăii şi fetele, alţi nuntaşi care vineau acum la masă, pentru că, mai târziu, veneau rudele şi nuntaşii mai cu samă din sat şi din alte sate, după cum au fost invitaţi şi cu daruri pentru tânăra pereche în noua gospodărie.

Toată grija bunei desfăşurări a nunţii, servitul la masă, mâncare şi băutura, seriile la masă şi tot ceea ce depindea de bunul mers al nunţii era în capul socrului, care, ajutat de rude şi prieteni, nu contenea cu asigurarea celor mai bune servicii.

Mirele şi mireasa, încadraţi de naşi şi rudele cele mai apropiate, stăteau numai la masă, serveau puţin şi erau atenţi la primirea nuntaşilor, cu mulţumiri şi plecăciune din cap. De aici şi vorba sătenilor, când vedeau la câmp sau oriunde o fată stând, chiar numai într-o pauză de lucru, îi spuneau „ce stai ca o mireasă?"

La sosirea tuturor nuntaşilor, socrii ieşeau în pragul casei şi-i primeau cu rachiu şi colac, sub acordurile muzicii de marş. În curtea casei, hora era în toi, toţi tinerii şi tinerele se întreceau la joc, strigături şi veselie, „ca la nuntă"! În casă, sub

[29] Or călar
[30] Flăcăi,

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

acordurile celorlalți scripcari, se serveau bucatele la nuntași: gustările, răciturile, zama de porc sau de pasăre, găluștele și friptura de la cuptor, plăcintele și colacii, precum și ceva dulciuri, completate, intermediar, de paharul de holercă, primit de la socru și de la ajutoarele acestuia, un frate, cumnat, unchi sau vecin. Dacă printre nuntași se aflau și dintre intelectualii satului și chiar din alte părți, acestora li se servea și vin sau bere, după dorința și obișnuința fiecăruia. Până către seară, nunta, în casă, cu nuntașii gospodari, familii din sat și din alte părți, cu scripcarii din tindă, se distrau ca între bătrâni; afară, nunta era în toi, cu tot tineretul, până înainte de asfințitul soarelui.

Mirii cu nașii și rudele se pregătesc să meargă la casa lor, la părinții mirelui, de aceea se pregăteau căruțele, se scotea zestrea miresei, primeau „iertăciunea" și binecuvântarea părinților și, cu tot alaiul, se îndreptau la casa socrilor mari. Vatajeii poartă pe bețele lor înflorate toată zestrea miresei, ca să vadă toată lumea din ogradă, mai ales bătrânele curioase, ce zestre primește Ileana: laicere, perne, pânzeturi, îmbrăcăminte și încălțăminte, precum și anumite obiecte casnice mai mari și trebuincioase unei noi gospodării: ciubere, poloboace, meliță, doniță ș.a.

După ce toate erau așezate în căruță, se scotea lada de zestre cu ce mai avea înăuntru, obiecte mai mărunte, dar foarte necesare, pe care erau așezați frații și surorile miresei, cărora trebuia mirele să le plătească zestrea cu cadouri corespunzătoare: pălării frumoase, căciuli, șaluri la gât și de îmbrobodit pentru fete, basmale, curea de piele înflorată, de la târg de la Suceava și alte obiecte de decor: ochișele colorate, de prins la șalul de la gât sau la cămașe, mărgele, cercei și alte podoabe nu prea scumpe.

Iertăciunile erau, după momentul solemn al cununiei mirilor în fața altarului, primul moment solemn din viața tinerilor uniți a merge, [în] viața lor, pe același drum, la bine și la greu. În mijlocul curții, înainte de pornirea alaiului nunții spre casa mirelui, se așternea un covor, pe care îngenunchiau mirii căsătoriți și pe capul cărora părinții miresei așezau o pernă înfățată, acoperită cu un ștergar alb, frumos ornat, pe care era un colac, o huscă de sare, o sticlă de băutură, o căciulie de usturoi, sticla cu aghiazmă de la Iordan, o cheie mai mare de broască și alte mici obiecte casnice de mare trebuință. Alături de nașii care îngenunchiau și ei lângă finii lor, la anumite strigături al vatajeilor, un flăcău – și era, mult timp, numai unul singur care știa întregul text – rostea cu voce solemnă „iertăciunile", sub acompaniamentul liniștit al scripcarilor. Mai toată gloata se înduioșa până la lacrimi, părinții sărutau pe frunte „copiii" lor, ginerele și fata [le] sărutau mâna și, printre lacrimi și sughițuri, mulțumeau pentru „binecuvântare".

În toate evenimentele de samă, în viața lui, săteanul nostru invoca natura, lega viața și existența lui și a familiei sale de natură, de roadele și belșugul ei. În timpul „iertăciunilor", tot tineretul aflat la nuntă, flăcăi și fete, se înșiruia pe un singur rând, formând un cerc în jurul locului și cu toții cântau în surdină, cu scripcarii: „P[illegible] din gură-așa

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

cântând: / Să te faci, grâule mare, / Să te faci, grâule mare, / Să te dai la secerat ca Ileana la sărutat, / Să te dai la-nvăluit, / Ca Ileana la iubit...!"[31]

Cu muzica în față, cu vatajeii, druștele și sfaștele miresei, cu toți tinerii și fetele care doreau să-i urmeze, alaiul se îndrepta spre casa mirelui, de astă dată mirele și mireasa în aceeași căruță, cu „părinții" lor de astăzi înainte, nanașii, parcurgeau drumul spre noua lor menire, spre casa și familia lor viitoare! Copii, tineri și fete presărau flori și busuioc în calea lor, flăcăii cântau spre fericirea și bucuria tinerilor, care, de azi înainte, el va purta „mustață" și ea va purta „cârpă".

Ceremonialul care aștepta alaiul, la sosirea lui la casa lor, cel mai des a mirelui, era de asemenea deosebit și cu mari semnificații pentru viața celor doi tineri, astăzi căsătoriți. Înaintea porții casei mirelui, unde venea nunta, se făcea un foc mare, alimentat cu paie și strujeni, dar peste care nu puteai trece chiar așa ușor, mai ales fiind vorba de cai și era noapte. Focul, în tradiția populară, însemna un dar de sus, dar aici se voia a se arăta greutățile, necazurile și sacrificiul suprem, pe care fiecare dintre soți trebuie să-l mărturisească pentru celălalt. Fiecare dintre soți va trebui să treacă „prin foc, prin apă, prin sabie" pentru celălalt, adică nu mai există nici o piedică în calea lor, astăzi hotărâtă, consfințită și binecuvântată. Era poate unul din momentele care aducea în mintea tinerilor [faptul] că „viața este o luptă" și că nimeni și nimic nu-i poate despărți de la înfruntarea, cu vrednicie și curaj, a tuturor greutăților ce li s-ar ivi, în calea lor, de azi înainte.

După o horă în cerc mare, în ograda de la casa părinților mirelui și de acum înainte a tinerei perechi, cu strigături, chiuituri și cântece de nuntă pentru acest moment, mirii, însoțiți de nănașii lor, se opresc la scări, în fața intrării în casă, fiind așteptați de părinții mirelui, cu pâine și sare, se cinstesc și primesc binecuvântarea părintească, socrii [își] sărută „copiii", iar tinerii, sărutând mâinile părinților, le spun amândoi „tată și mamă" și sunt poftiți înăuntru.

În casa cea mare, plină de nuntași, tinerii sunt primiți sărbătorește, luând loc la mijlocul mesei celei mari, sub icoane, încadrați de nași.

Masa, cinstea, veselia continuă în casa cea mare cu nuntașii mai de samă, mai în vârstă și cu familiile lor, iar afară jocul continuă mai cu foc, cu mai mult curaj, după cinste cu holercă bună și numai la lumina ce răzbate prin geamurile casei.

[31] [Pentru plăcerea comparației, iată o variantă provenind tot din Bucovina ocupată, dar de pe Valea Siretului Superior, din comuna Cireș-Opaiteni, județul Storojinet: „Pe marginea de pământ / Merge badea sămănând / Și din gură așa zicând: / – Cade frunza din copaci, / Să te faci, grâule, faci / Și să-mi stai la îmblătit / Ca puicuța la iubit, / Și să-mi stai la secerat / Ca puica la sărutat!" Vezi Valerian Dugan-Opaiț, *op. cit.*, p. 48; Ilie Dugan-Opaiț, *op. cit.*, p. 214. De interes pentru tema în discuție, *Cântece de nuntă din satele transprutene Mahala, Cotul Ostriței și Buda (mijlocul secolului al XIX-lea)*, în „Țara Fagilor». Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni", XVIII, Cernăuți–Târgu-Mureș, Societatea Culturală „Arboroasa", 2009, p. 285–294. Cele 12 texte reproduse aici au fost selectate de către profesorul Ontuvian Vozeanu și nu sunt însoțite, din păcate, de menționarea surs

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

După un timp oarecare, nu prea lung, sosesc aici şi „priboiul", părinţii miresei, cuscrii cu rudele cele mai apropiate, rămase acasă după plecarea mirilor cu nunta şi tineretul. Întâmpinaţi, la intrarea în casă, de socrii mari, cuscrii se cinstesc, apoi intră în casa cea mare cu toată gloata şi iau loc la masă. Socrii mari şi socrii mici, cuscrii [împreună] cu tote neamurile apropiate se înveselesc „ca la nuntă", mâncările, băutura şi muzica dau nota de sărbătoare şi veselia este în plină desfăşurare.

La un moment dat, vătajeii anunţă un moment deosebit: „făcutul cârpei la mireasă", momentul în care mireasa devenea „femeie", fiindcă aceasta era distincţia oficială între o fată şi o femeie măritată. Femeile, bine dispuse, fetele şi toţi nuntaşii [de] la masă şi din tindă, cu scripcarii, cântă „Ia-ţi, mireasă, ziua bună, / De la tată, de la mumă, / De la fraţi de la surori, / De la grădina cu flori...", iar nanaşa, ajutată de druştele şi sfaştele Ilenei, desface cununa şi gâţa de pe capul miresei, piaptănă părul miresei şi-l adună pe creştet, apoi, făcând părul codiţe, leagă unul sau două noduri în vârf, ca un coc, în jurul căruia fixează cu agrafe restul părului, astfel ca să apară un coc, cu vârful în sus, de sine stătător, cu tot părul fixat împrejur. Cu un şal sau basma nouă, darul naşei, aceasta îmbrobodeşte mireasa, de unde şi „îmbroboditul" şi, cu mare veselie, de faţă cu toţi mesenii, o declară femeie, intrată în rândul acestora.

Scripcarii mai cântă ceva „a jele", mireasa se face că plânge, că de sâmbătă seară tot plânge, apoi veselia continuă, mai cu foc, cu „mireasa îmbrobodită".

Este de mult trecut de miezul nopţii, dar nu trag zorile încă şi vatajeii anunţă „pahar dulce". Este darul în bani, pe care îl dau nuntaşii pentru încurajarea tinerilor căsătoriţi în formarea unei gospodării, pentru creşterea copiilor, pentru fericirea lor. Unul din rudele apropiate ale tinerilor aşează în faţa naşilor o tavă acoperită cu naframă şi invită naşii la „pahar dulce". Naşii depun o sumă de bani pe tavă, în văzul tuturor şi care este comunicată tare de vatajei, aşa ca să audă toţi nuntaşii darul naşilor. Nuntaşul-colector pentru miri oferă naşilor un pahar de băutură, „pahar dulce", pe care acesta îl serveşte în timp ce toată gloata strigă obişnuit[ul] „vivăăăt...!" Se trece apoi, cu o farfurie cu naframă, prin faţa tuturor mesenilor, cap de familie, şi, cu suma primită, se aduce la naş, care, anunţând mărimea, o depune pe tavă, în timp ce donatorul cinsteşte „paharul dulce" în cântec şi veselie, „ca la nuntă".

Cu „pahar dulce", depunerea darului în numerar pentru tânăra pereche şi alte manifestări tradiţionale, nunta se încheie cu conducerea cu lăutari, până la un anumit loc, a părinţilor Ilenei.

În prima săptămână, până duminică, cel mai obişnuit sâmbăta seară, tinerii făceau prima lor vizită la părinţii Ilenei, cu un şip de holercă, un colac copt de Ileana, în noua ei casă, [cu] alte daruri mărunte pentru părinţi, fraţi şi surori. Această primă vizită, tradiţională şi obligatorie, a tinerilor la părinţii fetei se numea „cale primară", primii paşi ca noi gospodari şi în starea de sot şi soţie, ceea ce repeta, cu or[i şi, în semn de

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

respect deosebit față de soț, nu spunea niciodată soțului pe nume și nu vorbea decât cu „neata" și chiar „bădiță". Am cunoscut astfel [de] perechi care nu și-au spus pe nume și nici nu s-au tutuit toată viața lor, iar respectul soției față de „omul" ei era toată viața, în vorbire ca și în toată comportarea.

La o sărbătoare potrivită, a numelui nașilor, la Lăsat [de] Sec sau [la] o altă asemenea ocazie, finii căsătoriți „aduc colaci" la nași. Doi colaci mari și frumos rumeniți, o găină friptă și un șip de holercă, într-o zi de sărbătoare, era mulțumita finilor către nași, că i-au cununat, că le-au devenit noii părinți în viața lor, de acum înainte sprijinul și ajutorul cel mai apropiat, precum și, cel mai important din viața tinerilor, [la] botezul copiilor, poate și [la] cununia unora dintre copii.

6. Ostrița în sărbători

Ostricienii, asemenea tuturor vecinilor lor, ca și megieșii, țineau cu mare atenție sărbătorile, ca zile de odihnă, așa cum știau bătrânii din *Sfânta Scriptură* („șase zile să lucrezi, iar a șaptea s-o serbezi"), precum și toate zilele de cinstire a sfinților și alte evenimente de samă din viața religioasă și de toate zilele, așa cum au fost ele moștenite din bătrâni[32].

Neținerea sărbătorilor așa cum se cuvine, lucratul în aceste zile, în afară de hrana animalelor și păsărilor, era urmărită de obște și oricine încălca aceste reguli, din moși-strămoși păstrate, era ocărât, afurisit și chiar blestemat de obște.

Pentru că toate nenorocirile și pagubele cele mari, care se abăteau asupra satului, bolile și zacările la oameni, molimile la vite, seceta ori grindina care prăpădea recoltele, holdele câmpului, inundațiile și pustiirile de tot felul, toate „de aici veneau, că nu se țineau sărbătorile, că se lucra dumineca".

Bătrânii spuneau tinerilor că de la ai lor bătrâni știu „că ziua Domnului, duminica, nici focul în vatră nu se face și nici pâinea nu se taie cu cuțitul; era mare păcat; de sâmbăta, se ținea mâncarea la gura cuptorului, de unde s-a scos pâinea și așa se mânca, iar pâinea, frângându-se, după venirea de la biserică și rugăciunea de înainte de masă.

Obștea satului făcea vinovat de toate relele pe cel ce lucra în sărbători, acela care păcătuia și [a]trăgea astfel nenorocirile asupra satului.

Anul de viață al săteanului nostru se potrivea cu anul său de muncă și începea cu sărbătorile, așa cum au fost ele orânduite din vremurile de demult; anul calendaristic, începând cu întâi ianuarie, era pentru cei cu carte, pentru orășeni.

Săteanul era stăpânit de natura în mijlocul căreia trăia, de la care primea hrana pentru sine și viețuitoarele din jurul său și socotea drepte „semnele

[32] [Pentru o înțelegere contextuală a imaginarului din această vatră folclorică bucovineană, vezi mai ales: S. Fl. Marian, *Sărbătorile la români. Studiu etnografic*, Vol. I–III, București, Gőbl, 1898–1901; Elena Niculiță-Voronca, *Datinele și credințele poporului roman așezate în ordine mitologică*, Miha[illegible] *cete magică. Un calendar popular*

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

timpului", care se arătau pe cer, în soare, lună şi stele, „stele căzătoare" şi, odată cu natura, cu învierea naturii, începea pentru el şi noul an.

Desmorţirea şi „învierea naturii", mâţişorii la salcie, colţul ierbii, abureala ce ieşea din pământul desvelit de omătul iernii, boarea[33] ce ieşea din holde, la sărutul soarelui, acestea toate erau semnele care vesteau un „nou an", de belşug şi îndestulare pentru toate vieţuitoarele pământului.

„Buna Vestire", sărbătoarea de la 25 martie, când dădeau „mâţişorii[34] de salcie, care fapt erau „vestitorii primăverii", odată cu sosirea berzelor la cuiburile lor, părăsite în toamnă, începutul umblatului desculţ, numai cu cămaşa şi izmenele de cânepă, cingătoarea la mijloc şi pălăria de paie în cap ori basma la femei, toate acestea aduceau cu sine „noul an", mult aşteptat şi mult dorit de toată suflarea satului, de la copilul ce se pregătea să iasă cu boboceii la păscut, la bătrânul care dorea să se mai arate o dată soarelui!

De Buna Vestire, se duceau „mâţişori" la biserică, se sfinţeau de către preot, ca prim semn de viaţă a[l] naturii, reînvierea naturii cu „semnele timpului", ale anului care începea cu holdele de toamnă însămânţate şi reveneala[35] pământului pentru cele de însămânţat.

A doua „vestire" şi sărbătoare de început de an nou, al învierii şi fertilităţii pământului, de învingere a relelor, de înfrângere, sub copitele calului, a balaurilor fioroşi şi a tot distrugători, era sărbătoarea Sf. Gheorghe, la 23 aprilie, ţinută cu mare sfinţenie. De Sf. Gheorghe, era tradiţia ca la toate casele sătenilor, la porţi, la fântână şi pe prispa ori gangul casei, la intrare, să se pună „brăzdiţe" de pământ cu iarbă înverzită, un pătrăţel cam de două palme ca mărime şi două-trei degete grosime, în care se înfigea o crenguţă de salcie înverzită, înfrunzită de cele mai multe ori.

Aceste „brăzdiţe" cu crenguţa înverzită, înfrunzită nu trebuia să lipsească de la nicio casă, de aceea, copii fiind, aduceam [brăzdiţe] cu pataşca[36] [ori cu] roaba plină la toate casele unde bătrânii nu puteau face acest lucru. Brăzdiţele se desprindeau cu hârleţul[37] de pe toloacă, izlazul satului, care apoi se completau după ploaie şi înverzeau la loc toate golurile [pe care] le făceam şi erau destul de mari pentru atâtea case. De Sf. Gheorghe era cu adevărat declarat început de an al fertilităţii, an al roadelor, belşugului, verdele naturii vii, al frunzişului verde al pădurilor aducătoare de ploaie şi hrană holdelor şi tuturor vietăţilor pământului.

Aceste date, 25 martie şi 23 aprilie, socotite ca An Nou de săteni, nu erau nici întâmplătoare şi nici străine de naivele cunoştinţe ale bătrânilor, de citirea pe

[33] Aburii.

[34] Mugurii, bobocii.

[35] Umezeala.

[36] Roaba. [Explicaţia lapidară a autorului este corectă. Iată din dicţionar sensul de bază pentru acest lexem: *patáşcă*, *patáşte*, s.f. (reg.), numele mai multor mijloace de transport sau al unor părţi componente ale acestora: targă, brancardă, năsălie, dric, roabă, fundul căruţei, corlată la car, loitră, drug, şa, taşcă etc.

[37] Lopată

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

cer a locului, poziției stelelor, a mersului lunii, cu lună nouă, lună plină, precum şi, mai ales, datele şi semnele echinocțiilor de primăvară, la 21 martie, şi de toamnă, la 23 septembrie.

Bătrânii mai ştiau, de la bătrânii lor, că-n vremuri de demult, pe vremea împăraților romani, la aceste popoare, Anul Nou era la 11 martie, iar şi mai demult, pe vremea dacilor, Anul Nou era pe la 20 aprilie, deci foarte apropiat de data sărbătorii Sfântului Gheorghe, 23 aprilie.

Sărbătoarea de Sfântul Gheorghe, ziua în care se „descuia pământul", cum spuneau bătrânii (iar, la Sf. Dumitru, se încuia), era prima mare sărbătoare de început de an, aproape asemenea cu Sărbătorile Paştilor şi Iordanul, când multă lume şi, mai ales tineret, mergea la biserică.

Era ziua de Sfântul Gheorghe, în care toată suflarea sătească, în frunte cu preotul satului, cu toată prosesia, praporele, purtate de flăcăi şi toate icoanele din biserică, purtate fiecare de câte două fete, îmbrăcați în cele mai frumoase straie, cojocele, pălării şi basmale, noi ca de binecuvântare, tot norodul, bătrânii şi femeile, ieşea la cunoscuta răscruce între drumuri, la Crucea „Sf. Gheorghe", în câmpul înverzit şi cireşii înfloriți, la sfeştania[38] de îmbelşugare a roadelor pământului, obicei devenit tradițional şi păstrat cu mare sfințenie.

În mijlocul holdelor înverzite, pe ogoarele de un mozaic natural încântător, preotul şi corul sătesc, format din flăcăi şi fete cu tragere de inimă spre cântări, săvârşeau slujba de binecuvântare a pământului, pentru roade îmbelşugate, pentru a fi ferite roadele acestea de grindină, de foc, de secetă ori ploi prea multe, inundații ori pârjol. Şi păsărelile, ce se învârteau în stoluri tot mai mari, participau cu voioşie la acest „mare hram" în natură, pentru natură şi de la natură, pentru Noul An, care începea pentru toate viețuitoarele pământului. Un băiat isteț din sat, de câteva ori având chiar eu norocul, mergea în fruntea alaiului cu un clopoțel de mână, sunând întruna deasupra capului, [în semn de] sărbătoare [a] câmpului, naturii, verdeții şi păsărilor care se alăturau alaiului, bucurându-se şi ele de ceea ce se făcea! Cu astfel de „hram câmpenesc", cu voioşie, cântec şi binecuvântare, începea Anul [Nou al] sătenilor, din tradiție, bine credincioşi, cuviincioşi şi primitori din toată inima şi din tot sufletul lor!

Sărbătorile de la această dată, de la înfloritul florilor şi până toamna, la căderea frunzelor îngălbenite, pe toată durata muncilor, la toate sărbătorile din acest răstimp, erau ca picăturile de rouă pe câmpul multicolor, ca mana cerească peste holde, ca apa de izvor pentru cosaşul însetat.

Sărbătorile de pomenirea Tuturor Sfinților de peste an erau cu sfințenie sărbătorite, adică nu se lucra la câmp şi nici pe lângă casă, mai mult de hrana vitelor şi a păsărilor din gospodărie. Ba chiar se țineau şi unele „sărbători" de misticism arhaic, ca de ex[emplu] Foca, Păliile şi altele asemenea, dar acestea numai de frică să nu se întâmple cele auzite din gură-n gură, că aduc ghiață, secetă, inundații.

[38] Slujba (

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

Sfintele Sărbători ale Paştilor, prăznuirea Învierii Domnului, odată cu reînvierea naturii, totdeauna primăvara, cu pomii înfloriți, câmpiile verzi şi ciripit de păsărele, această mare sărbătoare bisericească era bine stabilită, astfel şi bătrânii țineau cu mare sfințenie această tradiție, înțelegând această sărbătoare ca semn al trăiniciei vieții pe pământ.

Bobul de grâu [şi bobul] de secară, grăuntele de porumb, însămânțat primăvara în pământul reavăn şi mănos, la căldura primelor raze de soare, încolțind şi pierzându-şi existența, prin moartea lor dau naştere paiului de grâu, cu spicul însutit de boabe, grăuntele de porumb, dispărând, dă viață strujanului (coceanului), cu ci[u]călăul (ştiuletele) plin de grăunțe, însutit, tânăr şi zdravăn.

„Veniți să luați lumină...", chemarea preotului în ziua de Paşti, „cu moartea pre moarte călcând şi celor din morminte viață dăruindu-le" [vestirea Invierii Mântuitorului], vestirea-chemarea aceasta însemna pentru sătenii dreptcredincioşi moartea bobului, a grăuntelui din care iau viață mulțimea, sutele, miile de boabe pentru hrana şi viața tuturor viețuitoarelor pământului!

„De Paşti, în satul vesel, căsuțele-nălbite..." În adevăr, toate casele şi anexele gospodăreşti din ogradă, ba chiar şi părți din garduri, erau la această mare sărbătoare văruite cu var alb şi albăstreală, care, pe câmpul împrejmuitor de verdeață, păreau cerul presărat cu stele şi steluțe, care de care mai luminoase în noaptea întunecată.

Bătrânii spuneau că, aşa precum pământul, ogorul trebuie dinainte pregătit, pentru ca să dea roadă bogată, [trebuie] gunoiat, arat şi grăpat, ca să primească sămânța care să încolțească şi să dea viață şi rod, tot aşa şi omul trebuie să se pregătească sufleteşte pentru viața viitoare, pentru viața care-l aşteaptă mai departe, viața de apoi!

Cu mare cucernicie era aşteptat Paştile în [cele] şapte săptămâni de post, numai cu hrană conservată, din grădină, legume şi verdețuri pregătite şi păstrate pe iarnă, poame uscate şi afumate, povidlă şi mamaligă. Ultima săptămână din post, Săptămâna Mare, era cu post negru, mai ales miercuri şi vineri. Bătrânii se pregăteau de spovedanie şi împărtăşanie, mergând la deniile de seară, după terminarea lucrului la câmp ori în grădină. Doar cei neputincioşi aşteptau acasă preotul pentru a primi împărtăşania, aşteptând astfel creştineşte Paştile.

Semnul deosebit al Sărbătorilor Paştilor şi simbolul tradițional distinct al acestor sărbători, cel mai atrăgător pentru săteni, dar, mai ales, pentru tineret şi copii, erau „ouăle roşii de Paşti". La această sărbătoare, singura din an, toată casa creştină, toate gospodinele, chiar şi cele mai sărace, vopseau ouă roşii, ouă de găină, fierte în vopsea de culoare roşie, întărită cu zeamă de coji de anumiți copaci sau coji de ceapă, pentru ca să se prindă mai bine vopseaua [de] coaja oului, să capete o culoare mai roşie, ca „sângele" şi să prindă tărie [astfel] coaja oului.

Se spunea că vopseaua, astfel făcută, dădea şi tărie, rezistență la spargerea oului astfel colorat, ceea ce era de cea mai mare importanță în aceste zile ale Paştilor, când se obişnuia ca familia, prietenii între ei să ciocnească ouă roşii, prima zi numai cu capul, vârful oului, iar a doua zi şi cu fundul oului şi al cui era spart, preda oul câştigătorului, să facă astfel

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

ouă roşii din lemn bine lustruit şi aparent exact ca un ou de găină, cu care să spargă şi să câştige astfel cât mai multe ouă de la prietenii cu care se ciocnea.

Bătrânii noştri au preluat în tradiţie obiceiul vopsitului ouălor roşii de Paşti şi legau această tradiţie, acest obicei, de o întâmplare mai deosebită petrecută cu multe veacuri înainte. Ei ţineau minte de la bătrânii lor şi transmiteau mai departe cele ştiute şi auzite despre judecata lui Pilat din Pont a unui om, galileian, care, nevinovat, a fost condamnat la moarte prin răstignirea pe Cruce, cea mai cruntă osândă cunoscută pe vremea aceea. Ţineau minte bătrânii, din spusele înaintaşilor lor, că acel om, galileianul I[i]sus, era cunoscut de toţi ca un om paşnic, învăţător, el însuşi propovăduind pacea, dragostea şi buna înţelegere între oameni, fiind iubit, urmat şi ascultat de popor. Dar capii ovreilor din acele ţinuturi, temându-se ca nu cumva acesta să ajungă să le ia locul, l-au învinuit pe I[i]sus, la Pilat, că ar fi un „răzvrătit" şi ar răscula poporul împotriva stăpânirii romane, învinuire pe care n-a crezut-o nici Pilat, dar, nemaiavând ce face în faţa unor fanatici evrei înrăiţi, împotriva voinţei sale, Pilat l-a condamnat.

Nevinovatul, n-a opus nicio rezistenţă şi, în bătaie şi sudalme, batjocorit şi scuipat, cu coroană batjocoritoare de spini pe cap, a fost dus pe Muntele Golgota şi răstignit între doi tâlhari. Desbrăcat, apoape gol şi desculţ, cu coroană de spini pe cap, galileianul răstignit cerea de pe Cruce Tatălui său ceresc să-i ierte „că nu ştiu ce fac"!

La răstignirea galileianul I[i]sus pe Golgota, între cei doi tâlhari, ştiau bătrânii de la bătrânii lor că n-a avut voie să participe altă lume decât armata care executa răstignirea celor trei osândiţi şi unii dintre mai marii ovreilor setoşi de sânge, care să se convingă de îndeplinirea poftei lor. Se spune din bătrâni că la această răstignire a participat numai Maria, mama galileianului I[i]sus, însoţită de o prietenă a ei, Maria Magdalena, care, având cu dânsa un coşuleţ cu ouă, l-ar fi rezemat de crucea pe care a fost răstignit I[i]sus. Când un ostaş roman a înfipt sulița în coastele răstignitului I[i]sus, pentru a se convinge dacă a murit, din trupul muribundului a ţâşnit sânge, care a curs pe coşuleţul cu ouă al femeii, înroşindu-le. Aşa a plecat acasă femeia cu coşul cu ouăle înroşite de sângele lui I[i]sus şi de atunci, întru pomenirea acestei întâmplări deosebite, de atunci şi până la sfârşitul veacului, adică sfârşitul pământului, spun bătrânii, se înroşesc ouă, se fac ouă roşii cu sângele lui I[i]sus, nevinovatul răstignit din ura oamenilor.

Femeile, dar mai ales bătrânele, s-au perfecţionat în vopsitul ouălelor roşii de Paşti, dar şi la „închistritul"[39], ornatul oului fiert, cu diferite forme şi figuri geometrice, semne şi desene. Această ornare, închistritul cu ceapă fierbinte pe oul roşu cald, scos de la fiert, în vopsea, se făcea de către gospodine, care le învăţau la rândul lor şi pe fete, cu „chişiţa"[40], un mic instrument rudimentar, improvizat dintr-un beţişor de grosimea unui chibrit, dar dublu de lung, având la un capăt o minusculă ţeavă din metal, nu mai groasă ca o siringă, chişiţa propriu-zisă, scurtă de câţiva

[39] Ornatul cu ceară.

[40] Ţeavă r[illegible] icular la capătul bâtului şi prin car[illegible] a desenul pe ou.

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

centimetri. Cu aceasta se întingea în micul vas cu ceară topită, caldă încă şi cu ceea ce se lua pe capul acestei mici ţevişoare metalice, bătrânele, care, deşi aveau vederea mai slăbită, desenau pe oul roşu, cald, minunate forme în linii şi cerculeţe, care apăreau ca adevărate obiecte de artă populară naivă. [Aceasta] era o treabă foarte migăloasă, cerea foarte multă răbdare, atenţie şi chibzuinţă, dar ne minunam de imaginaţia creatoare a femeilor, mai ales a bătrânelor, pe care cu greu le puteau urma fetele dornice să înveţe acest meşteşug. Ouăle roşii de Paşti închistrite, se păstrau cu mare atenţie mulţi ani şi erau mândria casei, [a] gospodinelor şi a fetelor care se lăudau ca de o treabă a lor[41].

Vara era timpul de lucru în grădină şi la câmp. Ţarna[42] era pestriţă de copii, tineri şi mai vârstnici, fete şi flăcăi, [ieşiţi] la prăşit, la seceră şi la coasă, cu vitele de muncă ori la păscut, toată suflarea era într-un şuvoi de muncă şi [de] voie bună! Fetele nu se lăsau văzute de flăcăi rezemându-se în coada sapei, nici flăcăii nu se lăsau văzuţi stând mult pe jos, la bătutul coasei ori la mâncare, că-şi auzeau apoi vorbe nu prea plăcute la joc, la hora de duminică pe toloacă. Munceau din greu toată ziua, ba de cele mai multe ori ziua se prelungea şi noaptea, la strânsul pologului[43], la legat şi făcut clăile de secară ori de grâu, dar, tot timpul, fetele şi flăcăii aveau în minte hramul care se apropia.

Vara erau toate hramurile, la noi şi în satele vecine unde mergeau flăcăii şi fetele în cele mai frumoase costume de vară. Hramul era sărbătoarea sfântului, patron al bisericii satului, sau altă sărbătoare bisericească, în care s-a sfinţit biserica; aşa era hramul de la Horecea, la Înălţarea Domnului, la 40 de zile după Paşti, hramul de la Mahala, de Duminica Mare, la 50 de zile după Paşti, hramul la Cozmin, de Ziua Crucii, 14 septembrie, hramul de la Boian, la 8 septembrie, Sf. Marie [Mică] şi [de] la Ţureni, [de] Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil.

La Ostriţa, hramul era la Sf. Maria Mare, [de] 15 august, Adormirea Maicii Domnului şi pentru ostricieni [aceasta] era cea mai mare sărbătoare a anului.

La hramurile din satele învecinate, gospodarii mergeau pe jos sau cu căruţele cu cai, de regulă doi cai, frumos împodobite, la cai, cu canăfuri, pompoane de lână colorată la capităle[44], sus, deasupra urechilor; gospodarii cu chingă sau chimir, cojocel cu flori şi pălărie, de regulă nouă la asemenea ocazie, iar femeile cu cămaşe cu flori, cu altiţe, catrinţă şi ştergare pe cap, marame cusute cu figuri geometrice din mărgele colorate, care atârnau mult peste cap, în spate şi pe părţi.

[41] [Vezi, între altele: Leonidas Bodnărescu, *Câteva datini de Paşti la români*, Cernăuţi, Editura autorului, 1908; Arthur Gorovei, *Ouăle de Paşti. Studiu de folclor*, Bucureşti, Editura Monitorul Oficial şi Imprimeriile Satului, Imprimeria Naţională, 1937; Maria Zahacinschi, Nicolae Zahacinschi, *Ouăle de Paşti la români*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, Colecţia „Spaţiu spiritual", 1992. Bogate informaţii şi în capitolul *Poezia obiceiurilor calendaristice şi a muncii*, din volumul Sergiu Moraru (coordonator), *Folclor din Ţara Fagilor*, 1993, p. 51–111, reunind materiale provenind din actuala regiune Cernăuţi, culese în perioada 1958–1990.]

[42] Ţarina, câmpul.

[43] Recolt

[44] Căpăst

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

Flăcăii se înțelegeau din timp cine merge la hramul respectiv și se adunau la un loc anumit, plecând numai în grup compact, sub oblăduirea unui flăcău mai în vârstă, care obliga pe toți odată să meargă și, de asemenea, tot toți deodată, în grup compact, să se întoarcă de la hram, până la locul de unde au plecat. Era supravegheată lipsa, îmbătarea sau comportarea nedemnă a flăcăilor, mai ales a acelora mai tineri de care răspundea „șeful" (casiriul). Fetele nu mergeau la hramurile din satele vecine decât numai cu părinții sau [cu] cele mai apropiate neamuri, mai în vârstă și numai cu căruța, de regulă în a doua zi, mai timpuriu, pe la amiază, urmând a se întoarce acasă, în aceeași zi.

Hramul la Ostrița, de Sf. Maria Mare, era cea mai mare sărbătoare sătească și când ostricienii, ca gazde recunocute [ca fiind] foarte bine primitoare, se pregăteau intens pentru a depăși ospitalitatea hramurilor la care au fost. Toate casele erau nou-văruite, la fel și toate acareturile din ogradă, ba se făceau și multe înnoiri în gospodărie, garduri, brame[45] și chiar acoperișuri la case și grajduri. O curățenie generală și în curți, ba chiar și drumul era măturat de copiii care așteptau cu cea mai mare nerăbdare venirea muzicii, adusă de flăcăi de departe, din Bachitna, sat de muzicanți la instrumente de suflat.

Gospodarii pregăteau cele necesare pentru buna primire a hramenilor, mai ales dacă era vorba de nanași, frați, cumnați și se tăiau porci și păsări, se făceau sarmale și plăcinte și se cumpăra mai multă băutură ca în or[i]care altă zi a anului.

Serbarea dura cam trei zile, începând cu prima zi, după-amiază, până după plecarea hramenilor, adică din ziua în care cădea această sărbătoare și până a treia zi de dimineață, până la prânz. Pentru tineret, era hora de pe toloacă (deseori prelungită și seara, mai târziu, la câte o casă), la care se primeau flăcăii veniți din alte sate, în grup și cântând, cuprinși de după cap, în mai multe șiruri, așteptați de flăcăii satului cu muzica cântând, cu toată vlaga, marșul de primirea hramenilor, apropiindu-se de locul horei[46].

[45] Porți de scândură (duble).

[46] [Pentru o evocare a obiceiurilor de sărbători din satul tradițional din Bucovina, vezi Ilie Dugan-Opaiț, *Date pentru monografia comunei Cireș-Opaițeni*, Ediție îngrijită. Studiu introductiv, notă asupra ediției, comentarii și glosar: Vasile I. Schipor, Indice de nume: Rodica Iațencu, Rădăuți, Editura Septentrion, 2008, p. 64–67. Tot aici și o descriere a hramului de la Ciudei, vestit odinioară pe Valea Siretului Mic, p. 67–69. Antologică este însă descrierea altui hram din Bucovina: *Hram la Stănești*, un întreg capitol din romanul lui Vasile Posteucă *Băiatul drumului*, Ediție îngrijită și prefațată de Ion Crețu, întregită cu un glosar de Vianor Bendescu, Câmpululng Moldovenesc, Fundația Culturală Biblioteca „Miorița", 2000, p. 442–470. Iată câteva excerpte de aici: „E ziua Sfintei Paraschiva. Hram la Stănești. După atâția ani de chinuri și sărăcie, în care trebuia să venim pe jos acasă sau, mai rău, să rămânem în târg și să mâncăm plăcintele și răciturile mamei numai cu gândul, iată-ne acuma adunați la masa hramului toți. O nuntă întreagă în jurul mamei, noi, nevestele noastre, oaspeții de la Cernăuți, cumetrii mamei din satele vecine, surorile din sat cu copiii și hrămenii lor. O hărmălaie de toate vârstele și formele. O veselie și un chef ce nu s-a mai pomenit de mult în casele de pe Dealul lui Cotan. [...] Ne așezăm la masă în amândouă casele, pentru că suntem popor mult. Mama și noi trecem dintr-o gospodărie într-alta ca să îmbiem lumea cu de toate, s-o omenim. Aci nu mai există târg și sat. Există numai veselia hramului. Paharele trec din mână-n mână și voia bună și glumele se înmulțesc. Ne înfrățim. Fiecare are de spus ceva din prea plinul inimii care stă să se reverse. [illegible] numărându-ne. – Acum, binevoiți [illegible] ne-om grăbi să

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

După câteva jocuri, ostricienii invitau flăcăii [pe] flăcăi[i], iar fetele cunoştinţele lor, acasă, la casa părintească, unde erau ospătaţi şi trataţi cu cea mai mare atenţie şi sinceră prietenie.

Tineretul era în cele mai frumoase straie de sărbătoare, în cea mai mare parte noi şi de multe ori la asemenea sărbători se făceau cunoştinţe şi se legau prietenii

vedem şi un pic de strânsură. Eu am poftă la inimă să ies cu domniile voastre, ciurdă, la horă şi la strânsură. Să mai văd şi eu faţa celei lumi, că multă vreme am lăcrimat şi oftat, şi-am mers cu ochii-n pământ. Diseară ne-om aşeza iar pe tihnite la masă şi-om duce-o cu gustările şi cinstirea cât ne-o ţine baierele... [...] Seara, după ce se culcă copiii iar tineretul pleacă la joc, mama pregăteşte masa în casa cea mare din gospodăria veche. În casa noastră de demult. Totul e în ea ca altădată: aceleaşi icoane vechi cu lumina lor duioasă şi tainică, înconjurate de minişterguri alese în ozoare şi de busuioc şi ochiul boului. Pe pereţi, lăicere noi, aduse zestre de Ileana, nevasta lui Visarion. Sub grindare, valuri de pânză şi chite de fuioare, pieptănate frumos, de culoarea grâului copt. Pe grinzi, sumanele şi cojoacele noi, iar pe poliţă, grămezi de ştergare şi păretare. În colţ, lângă cuptor, lada de zestre a mamei, cu florile de pe ea aproape şterse, şi alături cea a Ilenei, ferecată-n brâie şi încuietori de aramă. Şi în stânga uşei, blidarul vechi, lucrat de mână de tata când era fecior, încrestat în lemn de stejar cu cuţitaşul şi rezuşul. Blidarul, de care mama nu mai conteneşte să vorbească, de parcă ar arăta o comoară, şi în care ţine blidele vechi: ulcioare colorate, cristelniţe de adus agheasmă la Iordan, câteva ploşti de ale moşului şi ale tatei, legate în piele, cu baierele bătute-n bumbi de alamă. Masa, cât ţin laiţele în jurul pereţilor, e încărcată cu de toate: plăcinte cu mac şi brânză de oi, găluşte, fripturi, zeamă cu tăiţei, orez cu lapte, prăjituri şi copturi, murături, salate. Toate îngrămădite una lângă alta de-ţi vine să te întrebi cine o să mânânce atâta. Dar mama lămureşte numaidecât: – Nu vă speriaţi de muntele acesta de mâncări şi copturi. Înainte de-a fi pentru noi, el e pentru Dumnezeu drept mulţumită că ne-o dat de-ajuns. Aşa am prins din strămoşi, să arătăm că o dat Dumnezeu rod ca să fie şi să-ntreacă. Eu ştiu că s-ar fi căzut poate să vi le aşez domneşte, pe rând, câte una, dară noi am prins din neam în neam şi parcă mi-ar strica mie cheful şi faţa hramului dacă ar fi altfel. Când mă duc eu la târg, la băieţii mei şi la nurori, primesc cum îmi dau ei. Pe domnie, cum se zice. Dară aicea să rămâie aşa cum am apucat din bătrâni. Că-i bine să ţinem obiceiul şi legea aşa cum o fost ele rânduite din vechi... [...] Cuvintele lui Pavel au amuţit de mult. Numai lumina şi melodia doinei lui stăruie-n suflete. Dar nu mai poate nimeni vorbi. Din poienile acestea ale tăcerii şi fericirii, drumul spre marginea gândului e greu. Din hramul nostru pământesc, iată că ne-am mutat la masa altui hram, din care n-am mai vrea să ne întoarcem. [...] Pavel cântă iar. Cum se merge şi se vine de la fete. Cum se boceşte la priveghi... *Corbuşorul, Batistuţa, Arcanul, Raţa*... Nici nu ne dăm seama când a trecut timpul. Ne trezim cu ştergarele albe ale dimineţii la ferestre. Ca la o chemare de dincolo de noi, ieşim cu toţii în ogradă. Pe după Dealul Poienilor apar primele raze de soare, ca nişte trâmbiţe de lumină. Sufletele noastre cântă şi ele *Răsărita Soarelui*. Suntem parcă în ceasurile acelea dintâi ale lumii, când Dumnezeu a stat mirat şi ciobanul îşi încerca fluierul neprefăcutei lui păci interioare, cântând bucuria şi frumuseţea firii, minunea lumii şi împlinind voia dumnezeiască. Stăm risipiţi prin ogradă şi încercăm să răzvedim pe dealurile din jurul satului urma paşilor lui Dumnezeu care a fost şi s-a dus mai departe... Căutăm urma lui proaspătă, vie, de acum o clipă, umblând cu darurile pe pământ" (p. 442, 445–446, 446–447, 469–470). Vezi şi Mihai Camilar, *Hramul satului*, în volumul citat de noi la nota 33, p. 207–208: „Tradiţional, hramul se desfăşura numai la biserică, pe parcursul a trei zile, având ca principale momente slujba religioasă, pomenirea morţilor şi, mai ales, a celor vii, care au contribuit la înzestrarea bisericii, ospăţul din preajma edificiului bisericesc şi hora satului. Treptat, desfăşurarea hramului îmbracă aspecte noi: ospăţul se transferă în casele gospodarilor, iar hora (jocul, strânsura) capătă un rol mai important, întreaga manifestare căpătând un caracter din ce în ce mai popular, cum o întâlnim consemnată în secolul al XIX-lea. Aşteptarea febrilă a hramului, dublată de minuţiozitatea pregătirilor şi urmată de explozia bucuriei, de sentimentul plinătăţii existenţiale, reprezintă şi acum ceva unic în spiritualitatea locală, o adevărată oglindă a etnicului. [...] Se pare că nicăieri în ţară, cu ocazia hramului, nu se manifestă mai fidel ca la noi, în Bucovina, caracterul şi specificul etnic al comunităţii rurale, care se individualizează [illegible] ulturale din acest areal românesc"

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

care se terminau chiar cu căsătoria fetelor în satele hramenilor[47] cunoscuți la această petrecere.

Bătrânii și gospodarii se țineau mai mult în casele și gospodăriile lor cu nuntașii neamuri din alte sate, se cinsteau și [își] povesteau amintirile, mulți din armată și război, despre recolte și vite și astfel stăteau mai tot timpul în casă, la masă, rareori mergând și la horă, pe toloaca din vale; aceasta numai dacă aveau și flăcăi ori fete, pe care să le vadă jucând, cât este de „strigată"[48] și, mai ales, cu cine, ce flăcăi o joacă.

Sărbătorile la Ostrița se încheiau cu sărbătorile de iarnă, când tot gospodarul, cu întreaga lui familie, se găsea acasă, în ograda și gospodăria lui, în grajdul de vite, în studoală ori în casă, după ce, ca o furnică, a adunat și strâns de pe câmp fiecare bob, pai ori strujan[49] pentru sine și vieţuitoarele din gospodărie.

Crăciunul, sărbătoarea Nașterii Domnului, era mult așteptat de copii, dar și de cei mai vârstnici, pentru datinile și obiceiurile deosebite care se desfășurau în aceste zile[50].

Steaua, semnul și simbolul distinctiv al acestor sărbători, steaua care a condus magii la ieslea lui I[i]sus, în Vicleim ori Viflaim, cum știau sătenii, să se închine noului născut din Fecioara Maria, steaua aceasta era însăși marea sărbătoare așteptată.

Cu mult timp înainte, tinerii meștereau steaua din rame de sită sau ciur, cu bețe cioplite, înfipte bine în ramă și legate la vârf, apoi totul învelit în hârtie colorată.

Cu un ax de lemn la mijlocul stelei, pe care se fixa o lumânare și se aprindea când pornea colindul, Steaua era tot Crăciunul pentru noi, cu toate că de multe ori lua foc și ardea degrabă.

Steaua cu care umblau flăcăii, deși era mai mare și mai arătoasă, era tot ca a noastră, dar mai bine meșterită și nu se stingea așa des. Flăcăii umblau cu „Steaua sus răsare, ca o taină mare..." la fiecare casă, nu se lăsa nicio casă necolindată, dar mai bine, mai mult și mai frumos cântau flăcăii la casele unde erau fete de sama lor, de la care primeau colacul și banii și care nu scăpau nestrânse puțin, chiar dacă în tindă, aproape de tata și mama.

[47] Oaspeților.

[48] Chemată la joc.

[49] Cocean, lujer de porumb.

[50] [Vezi I. G. Sbiera, *Colinde, cântece de stea și urări la nunți*, Cernăuți, Tip[ografia] Arhiepiscopală, 1888. Aici, o descriere amănunțită a obiceiurilor Malanca și Irozii, precum și o culegere de mai multe variante de colindă și pluguşor. Vezi și Leonidas Bodnărescu, *Câteva datini de Crăciun și Anul Nou la români*, Cernăuți, 1943; Sergiu Moraru (coordonator), *Folclor din Țara Fagilor*, 1993, p. 51–90, 112–147 (Capra, Căluții, Ursul. Cerbul, Malanca, Irozii, Gruia și Novac, Brâncovenii, Banda lui Jianu); Laurențiu Dragomir, *Crasna, un colț de eternitate românească din Bucovina. Monografie etnografică și istorică*, București, Editura Coralia, Colecția „Bucovina", 2004, p. 148–154 (Capitolul 12, *Obiceiuri tradiționale*); Ion Nandriș, *op. cit.*, p. 148–154. De interes, și lucrările: Aurelian Ciomei, Ion Drăguşanul, *Veniți de vă veseliți!*, Suceava, Grupul Editorial Muşatinii – Bucovina viitoare, 2001, p. 31–87 (colinde), 89–125 (pluguşoare), 127–143 (strigături la jocurile în travesti legate de sărbătorile de Anul Nou), 145–175 (teatru folcloric: Vicleimul/Irozii, text din 1885; Irozii, text din 1903; Banda lui Bujor, Ceata lui Darie), 177–180 (sorcove); Ion Drăguşanul, *Vechi colinde bucovinene*, Suceava, Editura Muşatinii, 2007, 217 p. Lucrarea reunește texte diverse, colinde, cântece de stea, pluguşoare, Irozii, pe care autorul le r[illegible] ...iculiță-Voronca, L. Bodnărescu, „(

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

Irozii, piesa de teatru popular înfăţişând magii de la Răsărit căutând Viclaemul, să se închine Naşterii Pruncului I[i]sus, era prima, pentru cei mai mulţi, dacă nu chiar pentru toţi, singura formă teatrală ce o puteau vedea sătenii în viaţa lor şi chiar la ei în casă. Dar nu toate casele primeau Irozii, atât pentru spaţiul deosebit de redus în care trăiau sătenii iarna, cât şi pentru plata cuvenită, de un colac şi câţiva bănuţi.

La Anul Nou, sătenii aşteptau urătorii cu buhaiu[l], o putinică de lemn, goală şi închisă la [unul din funduri] cu un capac de piele, prin care ieşea un mănunchi de fire de păr de cal, din coadă, care, uns cu ceva unsur[i]că[51], se trăgea de un flăcău cu amândouă palmele strânse în jurul acestui mănunchi de păr, scoţând nişte s[unet]e imitând mugetul buhaiului[52].

Malanca, o altă prezentare sub formă teatrală, ceva mai complicată decât Irozii de Crăciun, era mult aşteptată de săteni, dar mai ales [de] aceia cu casa mai mare, cu fete şi flăcăi la horă, fiindcă şi această piesă era jucată numai de flăcăi, bine legaţi şi vorbitori[53].

[51] Grăsime, untură. [Greşit, corect: cu borş de putină!]

[52] [Informaţii şi date bogate la Vasile Bizovi, într-un capitol masiv din lucrarea citată la nota 19: X. *Tradiţii şi obiceiuri de iarnă*, p. 251–293; Valeriu Zmoşu, *Obiceiuri calendaristice, Obiceiurile de Anul Nou, Drame populare*, în lucrarea citată, p. 117–136, 137–141 şi 143–188. În rândul dramelor populare sunt prezentate aici, numai în text, următoarele piese: *Capra*, p. 143–144; *Căluţul*, p. 144–145; *Ursul*, p. 145–146; *Brâncovenii*, p. 147–152; *Irozii*, p. 153–160; *Bujorul*, p. 172–179; *Jienii*, p. 181–186; *Păunii*, p. 187–188.]

[53] [*Malancă, malănci*, s. f., joc popular românesc, care face parte din obiceiurile practicate de Anul Nou, cu o „distribuţie" plină de pitoresc: urătorii, ursul, capra, căiuţii, regele Mihai, politicieni, baba şi moşneagul, mirele şi mireasa, ovreiul şi ţiganul, turci, vraci, doctori, popi, negustori, soldaţi, jandarmi, căpitani, haiduci, vânători, feşteri, ţărani/gospodari, draci, muzicanţi, uneori în „cupluri precis constituite", fiind considerată de specialişti colindă propriu-zisă, joc dramatic cu măşti, teatru popular propriu-zis, formă particulară de ceată de colindători. Obiceiul se practică şi astăzi în Bucovina, Malanca de la Crasna fiind renumită şi dincolo de hotarele provinciei. Multă vreme, autorii principalelor noastre dicţionare nu menţionează termenul, a cărui origine este, în mod cert, slavă. Îl menţionează doar Gh. Bulgăr şi Gh. Constantinescu-Dobridor în *Dicţionar de arhaisme şi regionalisme* (DAR), Bucureşti, Editura Saeculum Vizual, 2002, şi, ulterior, DEX online, precizându-i sensurile următoare, preluate din DAR: 1) „pereche de tineri deghizaţi în ceata de urători din seara Anului Nou"; 2) „femeie urâtă"; 3) „oaie molatică". În Bucovina, etnograful Mihai Camilar este printre puţinii specialişti contemporani care prezintă acest obicei: „Malanca nu este altceva decât denumirea slavă a cetelor organizate de mascaţi la Anul Nou, denumire întâlnită nu numai în satele ce ţin sărbătorile pe stil vechi (în special în cele huţăneşti sau cu populaţie ucraineană), ci şi în multe sate care au trecut la noul stil. În spaţiul bucovinean, dar şi în cel moldovenesc, Malanca este adesea, în acelaşi timp, diferită de la un loc la altul: colindă propriu-zisă, joc dramatic cu măşti, teatru popular, formă particulară de ceată de colindători-urători, având un repertoriu bine definit. Ipostaza de colindă la Anul Nou în satele pe stil vechi este uşor perceptibilă dacă analizăm textele. Ipostaza de joc dramatic este o apariţie ceva mai târzie (secolul al XIX-lea), aici Malanca identificându-se cu alaiul Caprei, al Ursului, al jocului personajelor antropomorfe sau chiar al Plugului mare. Amintim că, de multe ori, în cadrul Malăncii, pe lângă personajele bine definite: ursul, capra, ţiganii, dracii, ofiţerii, mirele-mireasa, moşul baba etc., mai figurează şi un personaj feminin numit Mălăncuţa, interpretat în travesti de un băiat, personaj destinat să verifice curăţenia şi ordinea din casele cu fete de măritat; prin gesturi şi vorbe, acest personaj produce mare haz, înveselind pe cei din casă. Malanca are acelaşi înţeles cu termer ...arei), *Partie* din zona Humorului ... *Rândul* din zona

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

Acțiunea era tot curajul și perseverența magilor de-a căuta Pruncul I[i]sus, să i se închine, dar în piesă misiunea lor era confundată cu vrednicia și puterea Domnului Moldovei, în speță Ștefan cel Mare, de a-și apăra Moldova în hotarele ei firești.

Ceata de „artiști" era acum mai numeroasă, tinuta lor era mai mult o combinație militară cu însemne bo[i]rești, căpitani înzorzonați și înarmați cu săbii și iatagane, vo[i]evodul reprezentând pe Domnul Moldovei, purtând hlamidă albă și coroană pe cap.

Anul Nou – Ștefan-Vodă, Anul Vechi – turcii, care-i cer mărirea tributului către Poartă, încheie lupta prin alungarea vechiului și întărirea noului, a puterii Domnului și oștirii sale, pavăza de nezdruncinat pentru fericirea Țării Moldovei și moldovenilor ei!

Iordanul, ultima sărbătoare din rândul sărbătorilor de iarnă, Boboteaza și sfințirea apelor, era o sărbătoare, mai deosebită la ostriceni și în Ținutul de Sus. La 6 ianuarie, de regulă, era gerul cel mai mare, se ajungea foarte deseori pe la minus 30 de grade, de aceea se și spunea în popor „gerul Bobotezei, crapă lemnele de ger". Sărbătoarea începea cu Ajunul Bobotezei, la noi se spunea al Iordanului, când se făcea o slujbă la biserică, cu sfințirea, apoi pentru Ajun, care, de regulă, se aducea acasă de către copiii mai răsăriți, fete și băieți de școală, aflați la această zi încă în vacanța de iarnă.

Cât am fost acasă, eu aduceam aghiazmă[54] de Ajun, dar, până să ajung acasă, nu mai era nici strop din apa de la biserică, toată o stropeam pe drum cu fetele și băieții cu care veneam, ne udam unii pe alții cu pământuful de busuioc, ne hârjoneam, cântam ca popa „în Iordan botezându-te tu, Doamne..." Norocul nostru cel mai mare era că treceam prin bahna cu un izvor curat și limpede, ne umpleam cănile, puneam mai mult busuioc înăuntru și, mirosind a busuioc, era „aghiazma"

Vasluiului sau de *Crilă* din ținutul montan al Vrancei. Prin tot ceea ce cuprinde (scenariu, recuzită, personaje, joc dramatic), Malanca păstrată în satele pe stil vechi este total asimilată formațiilor (grupurilor) de colindători-urători de pe întreg spațiul etnocultural bucovinean, confirmând totodată, în plus, integrarea deplină a populației de etnie slavă în zonele de adopție etnică. Vezi www.monitorulsv.ro/Religie/2009-01-10/Anul-Nou-pe-Vechi. Pentru o problematică speciei, vezi, printre altele, și: Laurențiu Dragomir, *op. cit.*, p. 149–150; Vasile Adăscăliței, *Malanca – o formă de colindă ruteană întâlnită în Moldova și Bucovina*, în volumul *Românitatea de Sus. Repere etnologice*, Prefață: Vasile I. Schipor, Postfață: Victor Iosif, Rădăuți, Editura Septentrion, 2004, p. 68–71. Pentru câteva texte de Malancă, vezi Sergiu Moraru (coordonator), *op. cit.*, p. 61–62 (*Mălăncuța*, o colindă din Dinăuți-Sulița Nouă; *Malanca*, text cules din Stăneștii de Jos-Hliboca), p. 76–77 (*Malanca*, urătură culeasă din Cupca-Hliboca); p. 120–122 (două texte de *Malancă*, unul provenind din satul Cireș, celălalt din Crasna-Storojinet, amândouă cu distribuție și indicații regizorale); Dragoș Tochiță, *Folclor bucovinean de pe Valea Siretului Mic*, Suceava, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, 2006, p. 49–52; Ion Posteucă, *Stăneștii pe Siret*, Cernăuți, Editura Zelena Bucovina, 2006, p. 236–237; Dumitru Covalciuc, *Oprișeni, un sat la răspântiile istoriei*, Cernăuți, Editura Zelena Bucovina, 2008, p. 95. Un text frumos de Malancă, postat pe Internet, la 19 decembrie 2011, de către Ludmila Balș, profesoară la Liceul Teoretic „C. Stere" din Soroca, ilustrează unitatea în diversitate a obiceiului, precum și răspândirea sa și în partea de nord a Republicii Moldova. Vezi: www.biblionline.md/cgblog/41/87/Reprezentatia-populara-Malanca/. Din Republica Moldova să mai reținem și filmul documentar *Malanca, carnavalul de iarnă*, realizat, în 1968, de către Vlad Ioviță (1935–1983), prozator, scenarist și regizo[illegible].]

[54] Apă sfi[illegible]

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

din care gustau părinții, apoi surorile şi fraţii, se închinau cu mare smerenie, apoi se servea mâncarea şi aceea de post şi numai o singură dată pe zi, până-n seară. Cu greu mă abţineam să nu izbunesc în râs, văzând cu ce mare smerenie se spropiau de cana mea cu aghiazmă şi gustau părinții, apoi surorile şi fraţii mai mari!

Iordanul era sărbătoare mare, bisericească, se sfinţea apa devenind „aghiazma", cu care se sfinţeau casele şi, în general, tot ce era nou, îmbrăcămintea şi încălţămintea, era socotită de mare ajutor la casa gospodarului. Tot cu această aghiazmă se stingeau deocherile, se întorceau farmecele, se aducea laptele la vaca ajunsă stearpă din deochi sau vrăji.

Dar Iordanul avea pentru satul nostru, după câte ştiu şi pentru satele învecinate, o semnificaţie deosebită, păstrată şi transmisă din generaţie în generaţie. Poate am putea spune „Ziua tineretului", ziua în care tinerele vlăstare, fete şi băieţi, trăiau „ieşirea, scoaterea la lume", cum spunea poporul.

Prin faptul că în această zi, chiar cât de geroasă, se scotea din biserică toată prosesia, praporele, de către băieţi, flăcăi, iar icoanele de către fete, acelea care se socoteau de acum fete sau „doreau să fie cunoscute şi considerate drept fete"; la această sărbătoare părinții îmbrăcau fetele şi băieţii ca pe cei ajunşi la „maturitate", care pot de acum să intre în rândul baitanilor, [al] flăcăilor şi al fetelor „care de acum se pot mărita".

Era, dacă am putea spune cu cuvintele de azi, o prezentare a modei fetei „gata de măritat", care, de azi înainte, poate fi „strigată" la joc, intrând pe deplin în rândul fetelor.

Băieţii care intrau în rândul baitanilor, al flăcăilor, cât şi fetele care „ieşeau la lume", erau ştiute şi erau înţeleşi cu alesul flăcăilor încă de la Crăciun, aşa-numitul lor „casâri", adică acela care aduna banii de la colind şi uratul de Anul Nou şi acesta, recunoscut ca şef pe un an, aduna şi de la „candidaţii" de-a intra în horă o sumă oarecare de bani, cu care se cinsteau între dânşii şi plăteau scripcarii.

Sărbătoarea de Sf. Ioan Botezătorul, de 7 ianuarie, încheia şirul sărbătorilor de iarnă, iar la noi, acasă, tata era Ion şi mama Ioana, având şi doi gineri Ion, care se înfăţişau după masă la patron, dar şi să încheie şiragul sărbătorilor.

Tata mergea la biserică cu un colac, un pahar şi un şip de holercă, rachiu făcut de mama, cu secărică şi zahăr ars, cu care cinstea oamenii la ieşirea din biserică.

Abia îl mai vedeam pe bunul şi blândul nostru tată venind de la biserică în ziua aceasta, că sania era pregătită, caii înhămaţi să ne ducă la internat, fratele nostru Iluţă fiind foarte grăbit să se întoarcă cât mai repede de la Cernăuţi, spre a fi cât mai mult la hora din sat, să se distreze cu flăcăii şi fetele, în timp ce eu şi fratele Costică rămâneam, plângând, la internat.

ANEXĂ

[Sărbătorirea Sfântului Nicolae la Internatul Societăţii pentru Cultură din Cernăuţi]

Ziua de 6 decembrie e o zi importantă pentru elevii care locuiesc în internat. Este ziua Sfân[illegible] am locuit şi

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)

eu în internat, n-am fost prezent la acest eveniment deosebit, pentru că eram în spital, suspectat de scarlatină, dar anul acesta voi vedea şi eu cum e sărbătorit Sfântul Nicolae.

În sala de mese, în partea din dreapta a intrării, s-a înjghebat o scenă. Cortina şi pereţii scenei erau făcuţi din cearşafuri curate, suspendate pe nişte şipci de lemn. Pentru iluminat, lucra cu sârguinţă pedagogul nostru Ştefănescu, electricianul autorizat al internatului. Artiştii îşi repetau în secret rolurile. Din cauza restrângerii spaţiului, am stat la mese mai înghesuiţi în ziua aceea, dar mâncarea a fost mai bună, iar seara s-au servit sarmale de post şi, imediat după cină, a început programul artistic.

Un cor improvizat, sub conducerea unui elev din ultimul an, a cântat *Imnul regal, Hora Unirii* şi apoi câteva cântece populare bine cunoscute, *Pe cărare sub un brad, Ce vii, bade, târzior, Cucule, pasăre sură* şi altele. Au urmat colindătorii, câte doi sau trei, unii dintre ei cu stele, alţii fără stea, apoi o echipă cu pluguşorul, una cu capra şi un grup de irozi, toţi interpreţii străduindu-se să fie la mare înălţime. La sfârşit trebuia să apară şi Sfântul Nicolae cu darurile lui. Ca să-l întâmpine cum se cuvine, a reapărut pe scenă corul şi i-a cântat: „Bucură-te, Sfinte Nicolae, / Celor lipsiţi îndurat părinte, / Îndreptător de credinţă, / Ajutor la neputinţă, / Sfinte Nicolae, Sfinte Nicolae!"

Şi Sfântul Nicolae apărea, din fundul scenei, cu plete albe şi barba colilie, îmbrăcat în haina lui roşie, tradiţională, târând după el un coş mare, plin cu pachete învelite în staniol: roşii, verzi şi aurii, care mai de care mai frumoase. Erau pachetele trimise de părinţii mai cu dare de mână a[i] unora dintre elevi.

Interpretul Moşului era pedagogul Nicolae Baranceanu, un om de spirit, şugubăţ fără pereche. Şi Moşul dădu în mod cuviincios „bună seara" la toată lumea şi începu să facă o prezentare a situaţiei generale a elevilor: acte de indisciplină, întârzieri la întoarcerea din oraş, note sub aşteptări ş.a.m.d. Apoi începu să ia pachetele din coş unul câte unul şi să le înmâneze destinatarilor, cu câteva cuvinte pişcătoare pentru fiecare, spre hazul întregii asistenţe, şi fiecare pachet era însoţit de un beţişor aurit. La unii pachetul era mai mare şi beţişorul ceva mai subţirel, la alţii, din contra, băţul era mare şi pachetelul era mai mic şi atunci Moşul devenea şi el mai darnic cu criticile. Ba, din când în când, mai scăpa şi câte o „vorbă" despre conducerea internatului, căci în seara aceea nimeni nu avea voie să se supere şi dreptul la critică era liber.

Atunci când darurile cu pachete multicolore s-au epuizat, începea o altă serie de daruri, de care nimeni nu va fi lipsit, darul general din partea Societăţii pentru Cultură din Bucovina, susţinătoarea internatului, pentru fiecare elev care locuia aici.

Moşul mai mergea o dată în spatele scenei şi de acolo venea cu alt coş, şi mai încărcat, plin cu pungi mari de hârtie. Fiecare elev primea una. În pungă se găseau două gogoşi, umplute cu magiun, un măr, câteva nuci şi câteva bomboane.

Toate aceste bunătăţi le vom savura fericiţi cu gândul la vacanţa de Crăciun, care se apropia. Ea ne făcea să ne fie somnul mai dulce.

(Victor Leahul, *Startul. Între tinereţe şi vecie*. Roman. Editura Muşatinia, 2006, p. 80–8

BDD-A32616 © 2012 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:16 UTC)